

Xi Jesucristo yakutsejen nga kuan APOCALIPSIS

¹ Jesucristo yakutsejen xi kua'indut'a xujunbi. Na'enchana kitsingantsjare, tuxi kuakutsejennire xuta xi tse'e me xi tjinnere nga je kuan xati. 'Ba kui kitsikasen ankjere tuxi kuakutsejennire Juan kibi, ngat'a= jngu= xuta xi tse'e.

² 'Ba Juan kitsuyakixi= ngat'are ngayéje xi tsabe. Kui= xi kitsikixiya ngat'are enre Na'enchana ko mé= xi kitsuyakixi Jesucristo.

³ ¡Ndaxure xi 'bexkiyare xujunbi xuta 'ba xi basen ñojon xi kitsuya Na'enchana! 'Ba ¡ndaxure xi 'bejñatjo xi kua'indut'a nga'e, ngat'a je tijña tiña nixtjiun nga 'ba kuan!

Kjuate'nda xi Juan kitsikasenre xuta xi mak-jainre ngat'are Jesús

⁴ An, Juan, tetsikasen_ra xujunbi xuta xi mak-jainre ngat'are Na'enna xi yatu ka'a mani xi tjin nangi Asia. Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsja_nuu Na'enchana. Kui xi tijña xi tsik'ejña 'ba xi kjua'e. 'Ba nde ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsja_nuu isennixtjin xi yatu mani xi tjin ngixkun yaxile ña tibatexuma Na'enchana.

⁵ 'Ba nde ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsja_nuu Jesucristo ngayeje.

Jesucristo, kui xi kixi tsikixiya ngat'are xi kjuakixire Na'enchana, 'ba kui xi tjun ja'ayare ngajinre mik'en 'ba xi batexuma tsi'ire rey xi tjin jo kji'i

ngasun'ndio. Kui= xi tsimejénna 'ba kitsindaina ngat'are jena nga 'esten jinre.

⁶ Je kitsa'enna xuta xi tse'e, tuxi kuatexumanina. 'Ba kitsa'enna joni na'mi, tuxi si'axat'ani_ra Na'enchana xi Na'enre. ¡Ngatjas'ere kjuaje ko kjua'ñu ka'nda ngantsjai nixtjin! 'Ba ngatjama.

⁷ Chutsijon, ¡Cristo ndiba= ngajin yufi!

Ngatsi'i xuta skue=,
ka'nda nchja xi juñare lanza.

'Ba ngatsi'i naxinanda xi tjin ngasun'ndio
ski'nda= nga on kuanre ngat'are kui.

Kjuakixi= nga 'ba kuan, 'ba ngatjama.

⁸ “An= ña xi alfa ko omega, xi titjun 'ba xi fet'ani”, tsu Na'enchana xi tjinre ngayéje kjua'ñu. Kui xi tijña xi tsik'ejña 'ba xi kjua'e.

Jotsa'en yakutsejen yojore Cristo

⁹ An, Juan, xi nts'io maña tu ngat'are kjua-makjainna, xi temato'on ndekuini xi temata'aan. Tu jngu kjuanima tebitjastia, tu jngu xi batexumana, 'ba tu jngu kjuatsejnda tjis'ena, ngat'a tu jngu makua Jesús. Ngat'a kitsikja'axtiuyaa enre Na'enchana ko en xi kitsuya Jesucristo, kui= kjua kjinik'ejñanina isla xi Patmos 'mi.

¹⁰ 'Ba jngu tamingu ja'e ngajinna Isennix-tjintsjere Na'enchana, 'ba ngastaan kjint'ia jngu jnda xi 'ñu, joni jngu tjio xi 'ñu fane.

¹¹ 'Ba kitsuna:

—Ti'indut'ai xujun mé= xi xie 'ba tikasen_ri xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi yatu stin mani, xi tjin nangi Asia. Xi Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, 'ba ko Laodicea.

12 'Ba meni kitsiku'bia ngastaan, tuxi skueña 'ya= xi tifakona. 'Ba nga kitsiku'bia, tsa'bia yatu tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara xi oro kuan-dakoni.

13 'Ba ngajinre tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara tsa'bia jngu xi tijña kio xi 'ba kji'i joni jngu xuta. Xi yaja jngu najñu nduju xi fechu ka'nda tesun ndsaku, 'ba tikjare nisinre jngu tjiuxin xi oro ni.

14 'Ba ntsja ku 'batsa'en tiba joni ntsjare chut-sanga asa joni nch'an. 'Ba tuxkun, 'batsa'en tí joni ndi'i.

15 'Ba ndsaku, 'batsa'en tiba'na joni kicha xi bronce ni xi kjini'na joni bronce xi sa'e kji'naxjejin ndi'i nga kuatsje. 'Ba ne 'ñu jndare, jotsa'en fane kioña ntjai nanda.

16 'Ba ntsja kixi tjiyare yatu niñu, 'ba ts'a 'etjuni jngu kicha xi 'ñu yojoxkun kji'i xi yojó ngojó ngatere. 'Ba nkjain 'batsa'en ba'na joni nga 'ñu ma ndaba.

17 'Ba kionga tsa'bia, kiskaa ngi ndsaku joni tsa je tseyaa. Tunga yanena ntsja kixi nga kitsuna:

—Bi kuin. An= ña xi titjun 'ba xi fet'ani

18 'ba xi tijñakun. Tseya=ña, tunga nganda'e tejñakunña ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba an ya'aa llavere kjuabeya ko nga'ndere mik'en.

19 'Bamani tsu'ba, ti'indi mé= xi kji'ye ko mé= xi tjima nganda'e 'ba ko mé= xi kuan jaskanre kibi.

20 'Ba 'bi= tsunire mé= xi tji'mo ngat'are niñu xi yatu kji'ye nga tjiya ndsaa kixi ko yatu tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara xi suba oro ni. Niñu xi yatu, tsu=nire ankjelere xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi yatu stin mani. 'Ba tsajmi xi yatu mani ña s'endusun ndi'i lámpara, tsu=nire

xuta xi makjainre ngat'are Jesucristo xi yatu stin mani.

2

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Éfeso

¹ 'Ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Éfeso: "'Bi tsu xi ya'a yatu niñu ntsja kixi, xi tsu'bajin yatu tsajmi xi oro ni ña s'endusun ndi'i lámpara:

² 'Be=ña xi teñe'en, 'ba jótsa'en teningantsja_ri yojori xa xi teñe'en, 'ba jótsa'en tikakori. 'Ba 'be=ña nga bi tikakori xuta xi tsa'en kjuach'o. Je=kichut'ayakue xuta xi apóstol tsure yojore tunga bi kui ni, 'ba je= kji'ye nga ndesu=nini.

³ 'Ba 'be=ña nga ko kjuatsejnda tichukjuakori kjuanima xi tisakuri ngat'ana, 'ba bi tifere takuin.

⁴ Tunga kui=bi xi bi tisasenna ngat'ari: nga bi nde tjinniri kjuanimejen xi kis'eri ngatuts'inre kionga tjun kuakjainri ngat'ana.

⁵ Kui kjua tikja'etsjenni jó kji'i kjin je k'int'axin 'ba tik'antjaiyani kjuafa'etsjenri 'ba ndiba ngani ngixkun Na'enchana, 'ba ti'an ngani xi kjiñe'en ngatuts'inre. Tsa bi sik'antjaiyani kjuafa'etsjenri 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana, kjua'ekunra 'ba kjua'axin=ña tsajmiri ña s'endusun ndi'i lámpara ña tijña.

⁶ Tunga ngat'are kibi= xi nda nchja ngat'ari: nga mastiche mé= xi tsa'en xuta xi tjenngire xuta xi Nicolaus 'mi. 'Ba=nde ko an mastike=ña mé= xi tsa'en.

⁷ ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre

ngat'ana! Xi sa'en, kui= xi sja'nde_{ra} nga skine ture ya xi tsik'endukunre xuta, xi sejña ña paraiso 'mi, nga'nde xi tse'e Na'enchana.”

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Esmirna

⁸ 'Ba ti'indu_{ri} ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Esmirna: “'Bi tsu xi Titjun 'ba xi Fet'ani, xi k'en 'ba xi tijñakun ngani:

⁹ 'Be=ña_a kjuanima xi techja'ai 'ba kjuanimari, ninga kjuakixi= nga nyinai. 'Ba 'be=ña_a jo ch'otsa'en nchja ngat'ari xuta judío xi kitjujin ngat'are Na'enchana tsure yojore tunga bi kui ni. Tusa xuta xi tse'e ni'ya sinagogare chanayiu=nini.

¹⁰ Bi kun_{ri} ngat'are kjuanima xi kuitjaxti. Ngu chanayiu skanis'en nduya yak'a xuta xi tu jngujún, tuxi xut'ayakoninú, 'ba kuitjaxtiu kjuana'en te nixtjin. Kixi tisen, ninga tsa tjinnere nga kjuinik'enri, 'ba an sjar_a kjuabenichun xi bi fet'a joni chji xi kua'ere xuta xi sa'en.

¹¹ ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana! Xi sa'en, kui xi niñajanni siko kjuabeya xi majóni.”

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Pérgamo

¹² 'Ba ti'indu_{ri} ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Pérgamo: “'Bi tsu xi ya'a kicha xi 'ñu yojoxkun kji'i xi yojó ngojó ngatere:

¹³ 'Be=ña_a nga teni nga'nde ña tijña chanayiu nga tibatexuma. Tunga ji janda= kixi tesen ngat'ana

'ba bi kjinicheje kjuamakjainri ngat'ana, nisi nix-tjin nga kjinik'en xi Antipas 'mi. Xi xuta kixi xi kitsikixiya ngat'ana 'ba xi kjinik'en nanginu, ña tijña chanayiu.

¹⁴ Tunga tjin= masen tsajmi xi bi tisasenna ngat'ari. Ngat'a teba'e'ndeni nga tjindujin yak'ari xi inya'bejñatjo xi yakuya Balaam. Xi inya'a Balac jotsa'en sa'en nga kuan k'uejña kjuana'en ngat'are kjuamakjainre naxinanda Israel nga skine chje xi kitsa'ere na'en xi ntsja xuta kuandani 'ba nga sa'en kjuachajngi ngayeje.

¹⁵ 'Ba nde teba'e'nde nga tjindujin yak'ari xi inya'bejñatjo xi bakuya xi tjenngire xuta xi Nicolaus 'mi.

¹⁶ 'Bamani, tik'antjaiye kjuafa'etsjenri 'ba ndiba ngani ngixkun Na'enchana. Tsa bi 'ba si'en, kju'a'ekunxatira 'ba ko kicha xi ti'betjuni ndsu'baa skjankonã xuta xi 'ba inyatsa'en.

¹⁷ 'Xi tjin ñojon ngatasen ñojon xi titsure Isennix-tjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana! Xi sa'en, kui= xi sja'nde_ra nga skine mana xi kis'ejña'mo, 'ba nde sja_ra jngu ndiojo tiba ña kua'indut'a jngu ja'en xatse xi tu'yá be. Tu kui sani xi xuntsja, kui= xi skue.”

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Tiatira

¹⁸ 'Ba nde ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Tiatira: “'Bi tsu Ki'ndire Na'enchana, xi 'ba kun tuxkun joni ndi'i 'ba ndsaku joni bronçe xi kua'na nga kjinit-sje:

19 'Be=ñā mé= xi tu ñe'en. 'Be=ñā ngat'are kjuanimejenri 'ba ngat'are kjuamakjainri ngat'anā. 'Be=ñā jótsa'en teña'axat'anaā 'ba jótsa'en ko kjuatsejnda tichukjuakori. 'Ba=nde 'biā nga ngisa 'ñu teña'axai nganda'e nga ko mare ngatuts'inre kionga tjun kuakjainri ngat'anā.

20 Tunga kibi= xi bi tisasenna ngat'ari, nga teba'e'nde_ri chjun xi Jezabel 'mi xi jngu profeta tsure yojore nga ti'bonachare xutana ko xi tibakuya nga sa'en kjuachajngi 'ba nga skine chje xi kitsa'ere na'en xi ntsja xuta kuandani.

21 Je= kitsja'nde_rā chjunbiu nga sik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba kjua'e ngani ngixkun Na'enchana, tunga bi mejénre k'uejña kjuachajngire.

22 Kui kjua sikajña'onñā chjunbiu, 'ba 'ñu tse kjuana'en xi sja_rā nchja xi tsa'enko kjuachajngi ngayeje, tsa bi sik'antjaiya kjuafa'etsjenre nga k'uendu xi kuánre ngat'are chjunbiu.

23 'Ba sik'en=ñā xi tjenngire chjunbiu, 'ba 'batsa'en skueni ngatsi'i xuta xi makjainre ngat'anā nga an xi 'biā jó fa tjin kjuafa'etsjenre ko inimare xuta. 'Ba nga jngu jnguu sjanu chjину jo nga kjiño'on.

24 'Ba ngat'anu jun xi tetsubo Tiatira xi bi te'bejñatjo en xi tibakuya chjunbiu 'ba xi bi tjimanu ngat'are xi kjuatji'more chanayiu 'mi, xin_nuū nga bi nde sja ngisani_nuū kja'e ch'a.

25 Tunga t'ejñatjo=ñu mé= xi je tjinnu 'nda ngā an kjua'e gañāa.

26 Xi sa'en 'ba xi janda kuendujuko xa xi mejénna nga sa'en, kui= xi sja_rā kjua'ñu nga kuatexumare

naxinanda xi tjin ngasun'ndio.

²⁷ Kuatexuma ko jngu yaníse xi kicha kuan-dakoni. 'Ba 'ñu kujejre xuta, 'ba 'ba= kuanre xuta joni jngu tiji nangi xi maxkua nga bichune kicha. Sja_řa kjua'ñu jotsa'en kitsjana kjua'ñu Na'enna.

²⁸ 'Ba nde sja_řa niñu xi ngisa tí nga je tjis'e isen.

²⁹ ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana!"

3

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Sardis

¹ 'Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Sardis: "Bi tsu xi tjinre isennixtjin xi yatu xi tse'e Na'enchana ko niñu xi yatu mani: 'Be=ñ_a xi teñ'e'en. 'Bi inyatsu xuta nga tenichunni, tunga ngat'ana je= tseye.

² Tikja'a_ri 'ba ta'e nga'ñuri yojori nga kje beyajín, ngu te'beñ_a nga bi kixi te'mikue xari ngixkun Na'enchana.

³ 'Bamani tsuba, tikja'etsjenya_ri yojori 'ba t'ejñatjai xi kika'eri ko xi kjinu'ye, 'ba tik'antjaiye kjuafa'etsjenri 'ba ndetjenngi ngani Na'enchana. Tsa bi sikja'a_ri yojori, kjua'ekunřa joni jngu chacheje 'ba bi xie mé= chuba kjua'ekunřa.

⁴ Tunga ngajin naxinanda Sardis tjindujin yak'ari xuta xi bi inyatsijndi najñure. Kui xi k'uetsumakona nga kuaja najñu tiba, ngat'a bakin=re.

⁵ Xi sa'en, kui xi kjuinikaja najñu tiba 'ba bi sichajaan ja'enre xujun ña kua'indut'a ja'enre

xuta xi k'uendukun. Tusa xian nga xutana kuán ngixkun Na'enna 'ba ngixkun ankjelere.

⁶ ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana!”

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Filadelfia

⁷ "Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Filadelfia: “Bi titsu xi tsje 'ba xi kjuakixi, xi ya'a llavere rey David, xi kje'i xuntja, 'ba tu'yá mare 'bechjaa; 'ba xi 'bechja xuntja, 'ba ni'yá mare chju'i:

⁸ 'Be=ña xi teñe'en 'ba 'be=ña nga tsajainri nga'ñuú. Tunga tenik'etjusun=ni enna 'ba bi tesji nga bi xutana kuáin. Chutsejen. Ngixkuin kiskjex'aa jngu xuntja xi tu'yá mare 'bechjaa.

⁹ Chutsejen jó sikuá xuta xi tse'e ni'ya sinagog-are chanayiu, xuta judío xi Na'enchana kiskja'ajin tsure yojore tunga tu en ndesu=nini. An=ña xi 'ba sa'aan nga kjua'ekinyakunch'int'a ngi ndsakui, tuxi 'batsa'en skueni nga an tsimejénra.

¹⁰ Kjinik'etjusun=ni enna nga kiskakori ko kju-atsejnda. Kui kjua k'uejñat'axinnira ngat'are kjuanima xi kjua'e nixtjin nga xut'ayako ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio, kjuanima xi kjua'ene jo kji'i ngasun'ndio.

¹¹ Kjua'exati=ña. Nda t'ejñatjai xi tjinri, tuxi tu'yá skja'aniri chji xi kua'eri xi tsunire nga kjiñe'en.

¹² Xi sa'en, kui xi sa'aan joni xjo xi sasengire ningure Na'enna, 'ba bi nde stjuxinni nga'ndebiu.

'Ba k'uet'a_ṛa ja'enre Na'enna ko ja'enre naxinan-dare Na'enna, xi Jerusalén xatse 'mi xi Na'enna sikasenjenni ngank'aa. 'Ba 'ba nde k'uet'a_ṛa ja'en xatsenaṅ gayeje.

13 ¡Xi tjin ñojon ngatasen ñojon xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana!

En xi Jesucristo kitsikasenre xuta xi makjainre ngat'are kui xi tjindu naxinanda Laodicea

14 "Ba ti'indu_ri ankje xi tse'e xuta xi makjainre ngat'ana xi tjindu naxinanda Laodicea: "Bi titsu xi kjuakixikjin, xi kixi tsikixiya ngat'are kjuakixire Na'enchana, 'ba ngat'are kui Na'enchana kitsa'en yeje xi tjin:

15 'Be=ña xi teñe'en. Ji jo=ni nanda xi bi nch'an 'ba ninga bi sje. ¡Tsa tu nch'anri asa sjeri tsakaiñu!

16 Tunga tu isunt'ai=ni. Bi nch'en ninga bi sje. Kui kjua sikjesunnira.

17 Ngu ji sjini: Nyina=ña, tjin yeje=na xi mejenna 'ba tumé chajana. Tunga bi 'yani nga tsajainri kjuatsja, nga tumé chji=ri, nga nimai, nga kai 'ba nga tetsjusti.

18 'Bamani an tsjaraṅ ngu en nga tindai xi tjinna. Tindai oro xi niki nda=kjin ngat'a sa'e fa kuat-sje nga kjinaxjejin ndi'i, tuxi kuanyinani ngixkun Na'enchana. 'Ba nde tindai najñu tiba xi kuan xeje gayeje, tuxi kue'moni yojo kjistiri xi titsjari kjuasuba. 'Ba 'ba nde tindai ndaki xi kuinyangi tuxkuin gayeje, tuxi nda kuatsejenniri.

19 An xi fatikuṅ 'ba tsja ndiya_ṛa ngatsi'i xi tsimijaṅ. 'Bamani tsu'ba, ta'e nga'ñuri yojori

'ba tik'antjaiye kjuafa'etsjenri 'ba ndiba ngani ngixkun Na'enchana.

²⁰ Chutsejen, an tesenxtiu=ñā xuntjo nga tetsik-janiā. Tsa tjin xi kjuint'e jndana 'ba skje'i xuntjo, kjua'as'enjin_rā 'ba skineko=ñā niñu, 'ba kui skineko=nā ngayeje.

²¹ Xi sa'en, kui xi sja'nde_rā nga k'uejñat'ana yaxile ña kuatexumaa, jotsa'en je kitsa'aan an ngayeje 'ba tejñat'a_rā yaxilere Na'enna.

²² ;Xi tjin ñojon ngatasen ñojon mé= xi titsure Isennixtjintsjere Na'enchana xuta xi makjainre ngat'ana!"

4

Jotsa'en nichjire Na'enchana ngank'aa

¹ Jaskan nga je tsa'bia kibiu, kiskutsejian 'ba tsa'bia jngu xuntja xi kichjux'a ngank'aa. 'Ba jnda xi tjun kjint'e_rā, xi 'batsa'en nu'yare joni nga fane tjio 'bi kitsunā: “Tijñe nga'e 'ba kuakutsejenrā mé= xi tjinnere kuan jaskanñu.”

² 'Ba ndekuini chubabiu ja'e ngajinna Isennixtjintsjere Na'enchana, 'ba tsa'bia nga sejña ngank'aa jngu yaxile je joni xi 'bendusun rey, 'ba tjin= xi tijñasun yaxilebiu.

³ 'Ba isenre xi tijñasun yaxilebiu 'ba=tsa'en matsejen joni ndiojo xi tsjakun xi jaspe ko cornalina 'mi. 'Ba ngandaire yaxilebiu s'ejñandai jngu cha'ya xi matsejen joni ndiojo xi esmeralda 'mi.

⁴ 'Ba ngandaire yaxilebiu tsa'be ngisaa kañujun yaxile ña tjindusun kañujun nchja chinga xi yaja najñu tiba, 'ba ngasun nindaku titsusunre corona xi oro ni.

⁵ 'Ba ña sejña yaxile jebiu 'betju ndi'i cho'on, si'a 'ba ko si'are cho'on. 'Ba ngankjain yaxilebiu inyati yatu ndi'i xi ya s'eku, xi isennixtjinre Na'enchana xi yatu mani.

⁶ 'Ba 'ba nde ngankjain yaxilebiu kjiñña jngu tsajmi xi 'batsa'en matsejen joni jngu ndachikun xi chutsin nini xi 'ñu matsejenya.

'Ba ngandaire yaxile jebiu tjindu ñujun xi tjindukun jngu nga jngu jngu ngatere xi kitsejunre tuxkun ngankjain ko ngastun.

⁷ Xi titjun, 'batsa'en matsejen joni tjiuxa. Xi majóni, 'batsa'en matsejen joni tjiundija chi. 'Ba xi majánni, 'batsa'en chutsejen'a joni nkjain xuta. 'Ba xi mañujunni, 'batsa'en matsejen joni tjiuja xi titutjen.

⁸ 'Ba nga ñujun xi tjindukun, nga jngu jngu jon jnga ya'a. 'Ba kitsejunre xkun ngi'ndere 'ba ngasunnk'are. 'Ba nga nixtjin nga nistjen bi tsikkejnda nga tsu:

Na'enchana= xi tsje, Na'enchana= xi tsje,
Na'enchana= xi tsje.

Kui= tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin.

Kui xi tsik'ejña, xi tijña 'ba xi kjua'e.

⁹ Nga ñujun xi tjindukun, kui xi be'e nijmi nga tjinre kjuaje xi tijñasun yaxilebiu, xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba bekun 'ba tsjare kjuanda. 'Ba nga 'ba tsa'en xi ñujun,

¹⁰ nchja chinga xi kañujun mani minyakunch'int'are nga tsichjire xi tijñasun yaxile, xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba 'bendu corona xi titsusunre ngixkun yaxilebiu nga 'bi tsu:

¹¹ Ji Na'en xi Na'enni, ji xi bakinri

nga chakunri, nga sakuri kjuaje 'ba nga
 kjuinichjire ngat'are kjuañuri.
 Ngat'a ji kjiñe'en ngayéje xi tjin,
 'ba ngat'a ji 'batsa'en kuamejénri kui= kjuajinni
 'ba kuandani.

5

*Ki'ndi borrego ko xujun xi kjiya ntsja xi tijñasun
 yaxile*

¹ 'Ba tsa'biā jngu xujun ngaya ntsja kixi xi
 tijñasun yaxilebiu. 'Ba kui xujunbiu kua'indu
 ngastun ko ngankjain, 'ba yatu ka'a tjiñuni nga
 inyanere sello.

² 'Ba tsa'biā jngu ankje xi 'ñu tjinre kjuañu, xi
 'ñu tinchja nga titsu: “¿'Yá= xi bakinre nga sijoya
 sellore 'ba skanite xujunbiu?”

³ Tunga ni'yá xi tjin ngank'aa ninga xi tjin nga-
 sun'ndio 'ba ninga xi tjin ngi t'anangiu kuánre
 kiskanite xujunbiu, nga tuxi k'uexkiyani.

⁴ 'Ba an 'ñu kiski'ndā, nga tu'yá kuasjai xi bak-
 inre nga kiskanite xujunbiu ninga tu skutsejen-
 sare.

⁵ 'Ba meni kitsunā jngu xuta chinga xi kañujun:
 “Bi nde chi'ndani. Chutsejen. Xi 'etjujinnire xuta
 xi ja'enire ntjere Judá, xi 'ba nguyare joni tjiuxa,
 'ba xi jamare David, kui xi je kitsa'en 'ba bakinre
 nga skanite xujunbiu 'ba sijoya sello xi yatu.”

⁶ 'Ba tiñare yaxilio ko nga ñujun xi tjindukun 'ba
 ngamasenre nchja chinga xi kañujun tsa'biā jngu
 Ki'ndi borrego xi sejña nga'ndebiu, xi 'batsa'en
 matsejen joni tsa je kjinik'en. Tjinre yatu turu ko
 yatu tuxkun xi isennixtjinre Na'enchana xi yatu
 mani xi nikasen jo kji'i ngasun'ndio.

7 'Ba Ki'ndi borrego kitsitiñat'are xi tijiñasun yax-ile 'ba kiskjebe xujun xi kjiya ntsja kixi.

8 'Ba nga kiskjebe xujunbiu Ki'ndi borregobiu, nga ñujun xi tjindukun ko nchja chinga xi kañujun mani tsikinyakunch'int'are. Nga jngu jngu ya'a najni arpa 'ba ko nisu xi oro ni xi kitse tsajmi xi nda jen kanijnda, xi tsunire xi nchja xuta xi tse'e Na'enchana nga fako.

9 'Ba kise son xatsebi:

Ji xi bakinri nga xjube xujun 'ba sijoye sellore,
ngat'a ji xi kjinik'enri 'ba xi kik'esten jinri,
'ba 'ba=tsa'en kik'echjintjaini tuxi kuatse'eni
Na'enchana yak'a ngajinre ngats'i ntjere
xuta xi tjin ngasun'nde,
ko xi nchja kja'e kjuanga en,
ko naxinanda xi tjin,
'ba ko xutare nangi xi tjin.

10 Kui xi kjiñe'en jngu naxinanda xi batexuma,
'ba kui xi kjiñe'en na'mi xi sa'exat'are
Na'enchana.
'Ba kuatexumare ngasun'ndio.

11 'Ba sa'e kiskutsejen ngañaag 'ba kjint'e jnda_ra
'ñu nkjin ankje xi tsikinyat'a ngandaire yaxilio
ko nga ñujun xi tjindukun 'ba ko nchja chinga xi
kañujun. Tunga 'ñu nkjinnkjinn= mani.

12 'Ba ko jngu jnda xi 'ñu inyatsu:

Ki'ndi borrego xi kjinik'en,
Kui= xi bakinre nga kjuinichjire ngat'are
kjua'ñure, kjuanyinare,
kjuankjin kakunre, 'ba ko nga'ñure.
Ngatja'yakun kui, ngatjanichjire, 'ba ngatasakure
kjuaje.

13 'Ba nde kjint'e jnda_řa ngayéje xi kitsa'en Na'enchana ngank'aa, ngasun'ndio, ngi'ndere t'anangiu 'ba ko ngajin ndachikun, nga 'bi iny-atsu:

Ki'ndi borrego ko xi tijñasun yaxilio, kui xi ngatjanichjire 'ba ngatja'yakun, 'ba kui xi ngatasakure kjuaje ko kjuañu ka'nda ngantsjai nixtjin.

14 'Ba nga ñujun xi tjindukun kitsu: “j'Ba ngat-jama!” 'Ba nchja chinga xi kañujun tsinyakunch'in 'ba kitsichjire Ki'ndi borrego ko xi tijñasun yaxilio.

6

Sello xi yatu mani

1 'Ba tsa'biā nga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi titjun, 'ba kjint'ia nga kinchja jngu xi ñujun tjindukun. 'Ba jndare, 'batsa'en nu'yare joni nga fane cho'on. 'Ba kitsu: “jJabi!”

2 'Ba 'batsa'en kiskutsijian 'ba tsa'biā jngu chakabayu tiba. 'Ba xi tijñakjare tjiubabiu ya'a jngu arco. Kika'ere jngu corona 'ba 'etju nga titsa'en 'ba tuxi sa'en ngisani.

3 'Ba kionga kitsijoya ngani Ki'ndi borrego sello xi majóni, kjint'ia nga kinchja xi majóni xi tjindukun 'ba kitsu: “jJabi!”

4 'Ba 'batsa'en 'etju ngani kja'e chakabayu, jngu xi ini kji'i. 'Ba xi tijñakjare tjiubabiu, kika'ere jngu espada je. 'Ba nde kika'ere kjuañu nga kjuaxin kjuaxiu xi tjin ngasun'ndio, tuxi sik'enkañani xinkjin xuta.

5 'Ba kionga kitsijoya ngani Ki'ndi borrego sello xi majánni, kjint'e ngañaā nga kinchja ngani xi majánni xi tjindukun 'ba kitsu: “jJabi!” 'Ba

'batsa'en kiskutsijian 'ba tsa'bia jngu chakabayu jma. 'Ba xi tijñakjare tjiubabiu ya'a jngu nisu chuba.

6 'Ba ngajinre nga ñujun xi tjindukun kjint'ia jngu jnda xi kitsu: “Jngu kilo trigo asa ján kilo tu cebada 'batjin chjire jotjin jenre xuta nga jngu nixtjin tsa'exa. Tunga bi nikjetsin tsujmi ntje uva ninga olivo.”

7 'Ba kionga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi mañujunni, kjint'ia jndare xi mañujunni xi tjindukun nga kitsu: “¡Jabi!”

8 'Ba 'batsa'en kiskutsijian 'ba tsa'bia jngu chakabayu xi sinenda kji'i. 'Ba xi tijñakjare tjiubabiu, kui xi Kjuabeya 'mi, 'ba ngastun tjen xi Nga'ndere mik'en 'mi. 'Ba kika'ere kjua'ñu nga kuatexumare jngu yá xi ñujun ya ka'a xuta xi tjin ngasun'ndio, tuxi sikjesunni ko kjuachan, kjindia, chi'in 'ba ko tjiuba ts'en xi tjin ngasun'ndio.

9 'Ba kionga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi ma'ónni, tsa'bia ngi'ndere altar isennixtjinre xuta xi kjinikjesun ngat'are nga kitsikja'axtiuya enre Na'enchana 'ba ngat'are nga kitsuyakixi ngat'are kui.

10 'Ba ko jngu jnda xi 'ñu kinchja nga kitsu: “¡Ji Na'en xi tsje 'ba xi kjuakixi=, ¿kja'a=ñu 'nda si'an_ri kjua xuta xi tjin ngasun'ndio 'ba singojo_ri kjuabeyani?”

11 'Ba sa'e 'batsa'en nga jngu jngu kika'ere najñu tiba. 'Ba kik'inre nga tu chuba nixtjin sikja'aya ngisa, ka'nda nga kjuechu xkire xuta xi nts'e mani, xi 'ba nde tsa'exat'are Cristo 'ba xi 'ba nde 'batsa'en tjinnere nga kjuinik'en joni kui.

12 'Ba kionga kitsijoya Ki'ndi borrego sello xi majonni, kiskutsijian 'ba kuán jngu chon xi 'ñukjin. Kuajma tsu'biu joni najñu xi jma nistjen nistjen. 'Ba kua'ini na'enso joni jin.

13 'Ba sa'e niñu xi tjin ngank'aa tsixungi t'anangu jo ma nga bixungi tu chi'ndere ya higuera kionga tsiteya jngu ntjo xi 'ñu.

14 'Ba ngank'aa kichaja joni jngu xujun xi s'ekuya. 'Ba ngayéje nindu ko isla kiteya nga'ndere nga kitjuxin ña tjindu tsakaiñu.

15 'Ba sa'e rey xi tjin ngasun'ndio ko xuta titjun, xi ngakure chasoldadu, xuta nyina, nchja xi tjinre kjua'ñu 'ba ko ngatsi'i xuta ninga chu'nda xi tsindaā ninga xi bi chu'nda kik'endu'mo kioña tixa ngi ngijo 'ba ngajin naxire nindu.

16 'Ba 'bi kitsure nindu ko naxiu: “Tixuneni 'ba tik'endu'monij, tuxi bi skueninj xi tijñasun yaxilio 'ba tuxi bi xianij kjuastire Ki'ndi borrego.

17 Ngat'a je= ja'e nixtjin nga kuakutsejen kjuastire xi niki 'ñu=, ¿'ba 'yá= xi kuan xukjuakore?”

7

Xuta xi tse'e Israel xi kis'et'are chubare Na'enchana

1 'Ba nga je kuánni kibiu, tsa'biañ ñujun ankje xi inyanduju nga ñujun ngatere ngasun'ndio. Xi inya'bechjare ntjo xi ndibani nga ñujun ngatere ngasun'ndio, tuxi bi nde kuisetjenni ntjo ngasun t'anangu ninga ngajin ndachikun ninga nga'a ya xi tjin ngasun'ndio.

2 'Ba tsa'be ngañaā kja'e ankje xi tjindibani ngituts'ian. Xi ya'a sellore Na'enchana xi tijñakun. 'Ba ankjebiu 'ñu kiski'ndayare ankje xi ñujun

xi kika'ere kjua'ñu nga sikjetsun t'anangui ko ndachikun tsakaiñu.

³ 'Ba 'bi kitsure: “Bi ba'e'ndio nga ntjo sikjetsun t'anangui ko ndachikun 'ba ko ya xi tjin, yejerañu kje s'et'aäre chubare Na'enchana stjen xuta xi tse'e kui.”

⁴ 'Ba kjint'ia jó tjin kuán xi kis'et'a chuba, jngu sientu ko yachan ñujun mi kuán ngajinre ngatsi'i ntjere Israel xi tejó ka'a mani.

⁵ Kis'et'a chuba tejó mi xi ja'eni ntjere Judá, tejó mi xi tse'e Rubén, tejó mi xi tse'e Gad,

⁶ tejó mi xi tse'e Aser, tejó mi xi tse'e Neftalí, tejó mi xi tse'e Manasés,

⁷ tejó mi xi tse'e Simeón, tejó mi xi tse'e Leví, tejó mi xi tse'e Isacar,

⁸ tejó mi xi tse'e Zabulón, tejó mi xi tse'e Kuse, 'ba tejó mi xi tse'e Benjamín.

Xutankjin xi yaja najñu tiba

⁹ Nga je kuán kibi, kiskutsijian 'ba tsa'be ngañaag 'ñu nkjin xuta xi ni'yá ma 'bexki. Kui xi ndibanire ngayéje nangi xi tjin, ngayéje ntjere xuta xi tjin, ngayéje naxinanda xi tjin, ko xuta xi kja'e kjuanga en nchja. Xi inya ngankjain yaxilio 'ba ngixkun Ki'ndi borrego. Yaja najñu tiba 'ba ya'a xkajen ngayeje.

¹⁰ 'Ba ko jngu jnda xi 'ñu inyakji'ndaya nga inyatsu:

¡Ki'ndi borrego ko Na'enchana xi tijñasun yaxile, kui xi tsik'angina!

¹¹ 'Ba ngatsi'i ankje inyanduju ngandaire yaxilio, nchja chinga xi kañujun 'ba ko nga ñujun xi tjindukun. 'Ba kitsikindi nkjain ankjebiu ngankjain yaxilio nga kitsichjire Na'enchana.

¹² 'Ba kitsu:
 ¡'Ba ngatjama!
 Nikixiyaña nga Na'enchana tjinre kjuaje, kjua'ñu,
 nga'ñu 'ba ko kjuankjin kakun.
 Ngatjanichjire, ngatja'yakun 'ba ngataba'ere
 kjuanda ka'nda ngantsjai nixtjin.

¡'Ba ngatjama!

¹³ 'Ba sa'e jngu nchja chinga xi kañujun
 tsiningiyana:

—¿'Yá= xuta xi yaja najñu tiba? 'Ba ¿ñá=
 jendibani?

¹⁴ —Ji= xi 'ye, na'en —kixin_raq.

'Ba kui kitsuna ya'a:

—Kui= xi je ja'axtiu kjuanima xi 'ñu. Xi je yane
 'ba kitsitiba najñure nga ko jinre Ki'ndi borrego.

¹⁵ Kui= kjua inyani ngankjain yaxilere
 Na'enchana 'ba nga nixtjin nga nistjen
 inyatsa'exat'are Na'enchana gaya ningure. 'Ba
 xi tijñasun yaxilio, kui= xi k'uejñajinre 'ba sikuenda
 xutabiu.

¹⁶ Bi nde kuabojonire, ninga bi nde
 kuaxindanire, ninga bi nde kuakanire tsu'biu,
 ninga bi nde sistinire ndabo ngayeje.

¹⁷ Ngat'a Ki'ndi borrego xi sejña tiñare yax-
 ilio, kui= xi sikuenda joni chutsanga 'ba kueko
 ña tjin nanda xi tsjare kjuabenichun xuta. 'Ba
 Na'enchana sixijun yeje ndaxkun nga jngu jngu.

8

Sello xi mayatuni

¹ Kionga kitsijoya ngani Ki'ndi borrego sello xi
 mayatuni, masenru hora jña kuachun ngank'aa.

² 'Ba tsa'bia yatu ankje xi inya ngixkun Na'enchana. Xi kika'ere yatu tjio.

³ 'Ba sa'e ja'e kja'e ankje xi ja'ekasen ngankjain altar. Ya'a jngu nisu xi oro ni ña tiya tsajmi xi nda jen kanijnda. 'Ba tse tsajmi xi nda jen kanijnda kika'ere, tuxi sik'atjijinkonire xi nchja ngatsi'i xuta xi tse'e Na'enchana nga fako, nga sjare chje Na'enchana ngasun altar xi oro ni xi kjiñña ngankjain yaxilio.

⁴ 'Ba ñi'ndire tsajmi xi nda jen kanijnda xi ts'atjijinkoni xi nchja xuta xi tse'e Na'enchana nga fako 'etjuni nisu xi tjiya ntsja ankje 'ba echu ña tjiñña Na'enchana.

⁵ 'Ba sa'e ankje kiskjebe nisubiu 'ba kitsitse ndi'i x'i xi tjindusun altar 'ba 'etsojo ngasun t'ananguiu. 'Ba jane cho'on, kjinu'yare si'a, tsa'na ndi'i cho'on 'ba kuán chon ngayeje.

Tjio

⁶ 'Ba tsik'endunda ankje xi yatu nga sikjane tjio.

⁷ 'Ba ankje xi titjun kitsikjane tjio, 'ba kititsojo ngasun t'ananguiu tsindijo ko ndi'i xi ts'atjijinkoni jin. 'Ba kití jngu yá xi ján ya ka'a t'ananguiu, jngu yá xi ján ya ka'a ya xi tjin 'ba ko ngayéje xka xkjuen xi tjin.

⁸ 'Ba ankje xi majóni kitsikjane tjio, 'ba kichanikja'ajin ndachikun tsajmi xi 'bakji'i joni jngu ngijñacha xi 'ñu je xi tití, 'ba jin kuán jngu yá xi ján ya ka'a ndachikun.

⁹ 'Ba jngu yá xi ján ya ka'a xi tjindukun ngajin ndachikun jesun, 'ba kjinikjekjua jngu yá xi ján ya ka'a barku xi kio tjin ngayeje.

10 'Ba ankje xi majánni kitsikjane tjiore, 'ba jngu niñu xi 'ñu je xi 'batsa'en titi joni ndi'i xi s'ekuya jendibani ngank'aa 'ba ja'ekejenjin jngu yá xi ján ya ka'a ndajio 'ba ngajinre ña titju nanda.

11 'Ba niñubiu Sja 'mi, 'ba kuasja jngu yá xi ján ya ka'a nando. 'Ba nkjin xuta jesun ngat'a kjinisja nando.

12 'Ba ankje xi mañujunni kitsikjane tjiore, 'ba kjinikjetsun jngu yá xi ján ya ka'a tsu'biu, jngu yá xi ján ya ka'a na'enso 'ba jngu yá xi ján ya ka'a niñu xi tjin. 'Ba 'batsa'en kis'ejñu jngu ka'a tsu'biu, na'enso ko niñu. Bi nde kitsitsejenni jngu yá xi ján ya ka'a nga nixtjin 'ba jngu yá xi ján ya ka'a nga nistjen.

13 'Ba sa'e kiskutsijian 'ba kjint'e jnda_řa jngu tjiuja xi titutjen ngank'aa. 'Ñu kiski'ndaya nga 'bi titsu: “¡Nimaxuni, nimaxuni, nimaxuni xuta xi tjin ngasun'ndio, nga kjuane tjio xi yak'a, xi je mején sikjane ankje xi ngiján kichojo!”

9

Tjio xi ma'ónni

1 'Ba ankje xi ma'ónni kitsikjane tjiore, 'ba tsa'bia jngu niñu xi jendibajenni ngank'aa nga ja'ekejensun t'anangiu. Xi kika'ere llavere nga'nde ña 'ñu nanga tixa.

2 'Ba kionga kiskjex'a nga'nde ña 'ñu nanga tixa, 'etjunijin ni'ndi joni ni'ndi xi 'betjure jngu horno xi 'ñu je. 'Ba ni'ndi xi 'etjuni nga'nde ña 'ñu nanga tixa, kui xi 'echjare ndabare tsu'biu 'ba kitsijñu ntjo.

³ 'Ba ngajin ni'ndibiu 'etjujinni naxkajndi xi ja'etsejin t'anangiu. 'Ba kika'ere kjua'ñu joni kjua'ñu xi tjinre chanuya xi tjin ngasun'ndio.

⁴ 'Ba kis'enere nga bi sikjetsun ngijña xi tjin t'anangiu ninga tsajmi xi xkjuen kun ninga ya xi tjin. Tu kui sani si'onre xuta xi bi kis'et'a stjen chubare Na'enchana.

⁵ Tunga bi kika'e'ndere nga sik'en xuta, tu kui sani nga ón sa sjare chajan. 'Ba chajan xi sjare, jo=ni chajan xi tsja chanuya kionga kjinere xuta.

⁶ 'Ba kui nixtjinbiu xuta kuangisjai kjuabeya, tunga bi kuasjaire. Kuamejénre kueya, tunga kjuabeyo kuasent'axinre.

⁷ 'Ba naxkajndibiu 'batsa'en matsejen joni chakabayu xi je kis'enda nga kuaje kjuachan. 'Ba nindaku titsusunre joni corona xi oro ni, 'ba nkjain 'batsa'en matsejen joni nkjain xuta.

⁸ 'Ba ntsja ku, jo=ni ntsjare yanchjin. 'Ba nde'ñu jo=ni nde'ñu tjiuxa.

⁹ 'Ba tsajmi xi tji'more nisinre jo=ni kicha. 'Ba nga tutjen 'batsa'en fane jngare jotsa'en fane nga 'ñu nkjin chakabayu ko carreta inyamangatsanga nga inyafi kjuachan.

¹⁰ 'Ba ndets'in tjinre nindu joni xi tse'e chanuya 'ba tjin=re kjua'ñu nga ón sa sjare chajan xuta.

¹¹ 'Ba xi batexumare naxkajndibiu, kui= ankje xi tijña nga'nde ña 'ñu nanga tixa. Xi Abadón 'mi nga en hebreo, 'ba nga en griego Apolión 'mi.

¹² Je= ja'a kjuana'en xi titjun, tunga ngijó chaja ngisa.

Tjio xi majonni

13 'Ba ankje xi majonni kitsikjane tjiore, 'ba kjint'e_rā jngu jnda xi kinchja ngamasenre turú xi ñujun mani xi tjindusun nga'nyure altar xi oro ni xi kijjña ngixkun Na'enchana.

14 'Ba jndabiu 'bi kitsure ankje xi majonni xi ya'a tjio: “Chjundai nga ñujun ankje xi tjitsut'a'ñu ngandaire ndaje xi 'ñu je xi Eufrates 'mi.”

15 'Ba meni kichjunda ankje xi ñujun, tuxi sik'enni jngu yá xi ján ya ka'a xuta xi tjin. Ngu tu kui xa kis'endani nga 'ba sa'en kui chubabiu, nixtjinbiu, sa 'ba ko nu.

16 'Ba kjint'ia jó tjin kuán chasoldadu xi tjenngire xi tjindukjare chakabayu: jó sientu millón kuán.

17 'Ba joni tsa ngaya chini 'batsa'en tsa'bia chakabayu ko xi tjindukjare. 'Ba 'bi kun xi tjindukjare: nisinre kji'more ko kicha xi 'batsa'en ini kji'i joni ndi'i, 'ba asu joni jacinto, 'ba sine joni asufre. 'Ba nindaku chakabayu 'ba kun joni ku tjiuxa. 'Ba ts'a inya'betju ndi'i, ni'ndi ko asufre.

18 'Ba jngu yá xi ján ya ka'a xuta jesun ngat'are nga ján kjuana'enbi xi 'etju ts'a chakabayu, xi ndi'u, ni'ndiu ko asufre.

19 Ngat'a kjua'ñure chakabayu kis'e nga'a ts'a, tunga ndets'in kis'ere kjua'ñu ngayeje. Ngu ndets'in jo kun tjiuye, 'ba ko nindaku tsi'onnire xuta.

20 Tunga xuta xi ts'angiu, xi bi kjinik'en ngat'are kjuana'enbiu, bi kuamejénre kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre nga tsikinyat'axinre na'en xi 'endakoni ntsja. Tusa janda kitsichjire isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu ko na'en xi kuandakoni

oro, plata, bronce, ndiojo 'ba ko ya xi bi matsejenre ninga bi nt'e 'ba ninga bi ma fi.

²¹ 'Ba ninga bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre ngat'are nga tsik'en xuta, nga tsa'en kjuacha, kjuachajngi 'ba nga tsa'en cheje.

10

Ankje xi ya'a xujun chi xi ts'atjijunni

¹ 'Ba tsa'be ngañaḡ kja'e ankje xi 'ñu tjinre kju'a'ñu, xi jendibajenni ngank'aa. Xi ts'atjijunre yufi 'ba jngu cha'ya tijñasun nindaku. 'Ba nkjain titsitsejen joni tsu'biu, 'ba ndsaku matsejen joni xjo xi xinyangire ni'ya xi titi.

² 'Ba ngaya ntsja kjiya jngu xuju chi xi je kjitjun-daya. 'Ba yasensun ndsaku kixi ndachikun 'ba ndsaku skjun yasensun t'anangiu.

³ 'Ba 'ñu kiski'ndaya jotsa'en nu'yare jndare tji-uxo nga xuyare. 'Ba nga kiski'ndaya, yatu cho'on jane.

⁴ 'Ba kionga je jane cho'on xi yatu, je si'indaḡ tsakaiñu, tunga kjint'ia jngu jnda xi jendibani ngank'aa xi kitsunaḡ: “T'ejña'mai xi kitsu cho'on xi yatu 'ba bi ni'indi enre.”

⁵ 'Ba jaskan ankje xi jngu ndsaku sejñasun ndachikun 'ba xi jngu sejñasun t'anangiu yejennk'a ntsja kixi.

⁶ 'Ba kitsja'enre nga ko ja'enre xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin, xi kitsa'en ngank'aa ko mé= xi tjin kio, t'anangiu ko mé= xi tjin kio, 'ba ko ndachikun ko mé= xi tjin kio. 'Ba kitsu: “Je bi nde k'uandaya ngisanire Na'enchana.

7 Ngat'a nga je kjua'e nixtjin nga sikjane tjiore ankje xi mayatuni, kio= kuajngukjin xi 'ejña'mo Na'enchana. 'Ba kuan jotsa'en ja'ba je ye'ere nijmi nchja chinga profetare.”

8 'Ba jnda xi ja'ba kjint'e ra, xi jendibani ngank'aa, jako nganina 'ba kitsuna: “T'in 'ba chjube xujun xi kjitjundaya, xi kjiya ntsja ankje xi jngu ndsaku sejñasunre ndachikun 'ba xi jngu sejñasunre t'anangiu.”

9 Kui kjua kitsitiñat'ani ra ankjebiu 'ba tsi'a ra nga sjana xujun chibiu. 'Ba kitsuna: “Chjube 'ba chine. Nga'a ndsu'bai kuan joni ntsjen, tunga ngaya ngats'ai sja kuan.”

10 'Ba 'batsa'en kiskjebia xujun chibiu xi kjiya ntsja ankje 'ba kiskinia. Nga'a ndsu'baa joni ntsjen kuán, tunga nga je kitjujian, sja kuán ngaya ngands'aa.

11 'Ba jaskan kik'innaa: “Tjinne=re nga 'ba nde sikja'axtiuya ngani mé= xi 'enda Na'enchana ngat'are nkjin ntjere xuta, naxinanda, xuta xi nchja kja'e kjuanga en 'ba ko reyre.”

11

Xuta xi jó xi sikixiya ngat'are Na'enchana

1 'Ba kika'ena jngu ya chuba xi 'ba kji'i joni yanaxu, 'ba 'bi kik'innaa: “T'in 'ba t'echubai ningure Na'enchana ko altare. 'Ba t'exki jó tjin mani xi kio inyatsichjire Na'enchana ngayeje.

2 Tunga bi 'bechubai nga'nde xi tijña ngan-detsinre ningu, ngat'a kui= nga'ndebiu xi kitsa'ere naxinanda xi bi makjainre ngat'are Na'enchana. Xi yachan jó sa kuinyane naxinanda tsje.

³ 'Ba an sikasiya j^o xi sikixiya ngat'ana. Xi kuaja naj^{ñu} kjue 'ba sikja'axtiuya ena nde 'batjinni jngu mi ko j^o sientu yachute ko te nixtjin."

⁴ Ngoj^o xutabiu, kui ngoj^o ya olivo 'ba ngoj^o tsajmi xi s'endusun ndi'i lámpara xi inya ngixkun Na'enre ngasun'ndio.

⁵ 'Ba tsa tjin xi mejénre si'onre xutabiu xi j^o, ndi'i= k'uetju ts'a xi kuaka xi mastike. 'Ba=tsa'en kjuinik'en tu'yañu xi mejénre si'onre.

⁶ Kui= xi kika'ere kjua'ñu nga k'uechja ngank'aa, tuxi bi nde kua'ani tsi jotjin nixtjin kua'ndayare nga sikja'axtiuya enre Na'enchana. 'Ba=nde kika'ere kjua'ñu nga sa'en nga nando kuan jin 'ba nga sikasenre ngasun'ndio ngayéje kuya kjuanima. Kuan 'ba sa'en jotjin ndiya mejénre.

⁷ 'Ba kionga je kuajngu xare ngoj^o xi tsikixiya ngat'ana, kui tjiuba xi ndibanijin nga'nde ña 'ñu nanga tixa, kui= xi skjanko, sa'enre 'ba sik'en.

⁸ 'Ba s'endu yojore mik'ion ngaya ndiya tere naxinanda jio, ña 'ba nde kis'et'a kru Na'enre. Xi tsure xuta naxinanda "Sodoma" 'ba ko nangi "Egipto" joni kusun.

⁹ 'Ba ján nixtjin masen kuekutsejen'a yojore mik'ion ngatsi'i xutare naxinanda xi tjin, ntjere xuta xi tjin, xi nchja kja'e kjuanga en, 'ba ko xutare nangi xi tjin. 'Ba bi sja'nde nga s'eyanijin yojore ngayeje.

¹⁰ 'Ba ngatsi'i xuta xi tse'e ngasun'ndio tsja kuanre ngat'are kjuabeyare. S'ere kjuatsja 'ba sjakañare kjuatjo xinkjin, ngat'a je jesun nchja chinga profeta xi j^o xi kitsjare kjuasti.

¹¹ Tunga nga je ja'a ján nixtjin masen,

Na'enchana kitsja nga'ñu nganire xutabiu 'ba kitsik'endukun ngani. 'Ba tsisetjen ngani, 'ba ngatsi'i xi tsabe 'ñu kitsakjun.

¹² 'Ba 'batsa'en ngojó xi tsikixiya ngat'are Na'enchana kjint'e jngu jnda xi 'ñu tinchja, xi jendibajenni ngank'aa xi kitsure: “¡Ndibanijiun nga'e!” 'Ba jngu yufi tjenjin nga kinijinko ngank'aa yejerañu xi mastike kiskutsejen'a.

¹³ 'Ba ndekuini chubabiu ja'a jngu chon xi 'ñu, 'ba jekjua jngu yá ya xi mateni naxinando. 'Ba yatu mi xuta jesun. 'Ba xuta xi ts'angi 'ñu kitsakjun 'ba kitsikixiya nga tjinre kjuaje Na'enchana xi tijña ngank'aa.

¹⁴ Je ja'a kjuanima xi majóni, tunga je matiña xi majánni.

Tjio xi mayatuni

¹⁵ 'Ba ankje xi mayatuni kitsikjane tjio, 'ba kjinu'yare ngank'aa nkjin jnda xi 'ñu kinchja nga kitsu:

Ngasun'nde ña yatexuma xuta,
je kuán nga'nde ña batexuma Na'enchana ko Cri-
store,

'ba kuatexuma ka'nda ngantsjai nixtjin.

¹⁶ 'Ba nchja chinga xi kañujun xi tjindusun yax-
ilere ngixkun Na'enchana kitsikindi nindakú 'nda
t'anangui 'ba kitsichjire Na'enchana

¹⁷ 'ba 'bi kitsu:
Teba'e=r_i kjuanda, ji Nain_i,
Na'en xi tijña 'ba tsik'ejña,
xi tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin.
Ngat'a je tenichjen kjua'ñuri xi je,
'ba je te'betuts'in_{ri} nga tebatexumai.

¹⁸ 'Ba je= kuastire naxinanda xi tse'e ngasun'ndio,

tunga je= ja'e nixtjin nga kuakui kjuastiri xi je,
 chubā nga kuanre kjua xuta xi je jesun,
 'ba kua'eri chjire xi 'bakore xuta xi tsiji,
 nchja chinga profeta ko xuta tsje xi tsiji
 'ba ko ngatsi'i xi bekun ja'enri,
 ninga xi tjinre kjua'ñu ninga xi nima.
 'Ba sikjeni xi inyatsikjetsun ngasun'ndio.

¹⁹ 'Ba 'batsa'en kitju'i ningure Na'enchana xi
 kjiñña ngank'aa, 'ba ngaya ningu kji'yare kaxa xi
 bakutsejen nga Na'enchana 'endako kjua xuta xi
 tse'e. 'Ba tsa'na ndi'i cho'on, 'ba kis'e si'a, jane
 cho'on, kuán jngu chon, 'ba 'ñu tsa'a tsindijo.

12

Chjun ko tjiuye xi yatu ku

¹ 'Ba jaskan kuatsejen ngank'aa jngu chuba je
 xi yakutsejen mé= xi kuan. Kji'yare jngu chjun xi
 ts'atjijunre tsu'biu joni najñu, 'ba na'enso kis'ejña
 ngi ndsaku, 'ba tejó niñu tjisunre nindaku joni
 corona.

² 'Ba tji'yamore 'ba chajanre ki'ndiu
 tikji'ndayako. Tifa'a kjuanima nga s'ere ki'ndi.

³ 'Ba jaskan kuatsejen ngani ngank'aa kja'e
 chuba xi yakutsejen mé= xi kuan. Kji'yare jngu
 tjiuye je xi ini kji'i. Xi tjinre yatu nindaku 'ba
 te turu, 'ba jngu corona tjisunre nga jngu jngu
 nindaku.

⁴ 'Ba ko ndets'in kiskjefejenya jngu yá xi ján ya
 ka'a niñu xi tjin ngank'aa 'ba kiskanikja'a nga-
 sun t'anangiu. 'Ba tjiuyebiu xi yatu ku tsakasen
 ngixkun chjunbiu xi je mején s'ere ki'ndi, tuxi
 skineni ki'ndiu kionga je tsin.

⁵ 'Ba chjunbiu kis'ere jngu ki'ndi xi'in. Xi je 'batjinni nga kuatexumare ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio ko jngu yanise xi kicha kuan-dani. Tunga ki'ndiu kitukja'axin 'ba kichanire Na'enchana ña nga tijña yaxilare.

⁶ 'Ba chjunbiu tsanga 'ba kiji nangi t'axin ña Na'enchana 'endare jngu nga'nde, tuxi kio satesinnire jngu mi ko jó sientu yachute ko te nixtjin.

⁷ 'Ba jaskan kis'e jngu kjuachan ngank'aa, ña ankje xi Miguel 'mi ko ankje xi tjenko kiskjanko tjiuye xi yatu ku. 'Ba kiskjan tjiuyebiu ko ankje xi tjenko,

⁸ tunga kitsichaja tjiuyebiu 'ba bi nde kuán tsik'endu ngisani ngank'aa.

⁹ Ngu tsichuxje tjiuye jebiu, tjiuye chingo xi chanayi 'mi, xi 'ba nde Satanás 'mi ngayeje, xi 'bonachare ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio. Kui 'ba ko ankjere tsichujenngi ngasun'ndio.

¹⁰ 'Ba 'batsa'en kjint'e_řa jngu jnda xi 'ñu kinchja ngank'aa xi 'bi kitsu:

Nganda'e sik'angi= Na'enchana xuta xi tse'e,

kuakutsejen kjua'ñure 'ba kuatexuma,

'ba Cristore sikjen kjua'ñure.

Ngat'a je= tsichuxjejin xi baneje nts'ia,

xi nga nixtjin nga nistjen baneje ngixkun

Na'enchana.

¹¹ Ngat'are jinre xi 'esten Ki'ndi borrego kitsa'en nts'ia,

'ba ngat'are en xi kui kitsuyakixi,

ngat'a bi kitsakjun nga kueya.

¹² 'Bamani titsja_ru yojonu xi tetsubo ngank'aa.

Tunga nimaxunu jun xi tetsubo t'anangiu

'ba ngajin ndachikun,
ngat'a je ja'ejenkunnu chanayiu,
'ba 'ñu kuastire,
ngat'a be= nga chuba nixtjin tijña ngisare.

¹³ 'Ba nga je tsabe tjiuye jebiu nga je kichanikja'ajen ngasun t'anangiu, kitjenngi chjun xi kis'ere ki'ndi xi'in.

¹⁴ Tunga kika'ere chjunbiu jó jnga joni xi tse'e tjiuja tse, tuxi kuan kuasent'axin kjinnire tjiuye jebiu nga stutjen nga'nde xi je kis'endare nangi t'axin ña satesinre ján nu masen.

¹⁵ 'Ba sa'e ts'a tjiuye jebiu ts'axje nanda joni jngu ndaje, tuxi nandabiu skjefeni chjunbiu.

¹⁶ Tunga t'anangiu tsakaseko chjunbiu. Ngu kitju'i jngu ngojo nangu ña ja'as'en ndaje xi ts'axje ts'a tjiuye jebiu.

¹⁷ 'Ba meni 'ñu kuastike tjiuye jebiu chjunbiu 'ba kiskjanko ntjere xi yak'a, xuta xi tsik'etjusun kjuatexumare Na'enchana 'ba xi kixi 'bejñatjo xi kitsuya Jesucristo.

¹⁸ 'Ba tjiuye jebiu tsik'ejña ndai ndachikun.

13

Tjiuba xi jó

¹ 'Ba tsa'biã jngu tjiuba xi ti'betukajin ndachikun xi yatu mani nindaku 'ba te mani turúre. 'Ba nga jngu jngu turúre titsusunre corona. 'Ba nde nga jngu jngu nindaku tjitsut'a ja'en xi ch'o tsure Na'enchana.

² 'Ba tjiuba xi tsa'biã 'ba= kji'i joni tjiuxa. 'Ba ndsaku 'ba= kun jo=ni ndsaku oso, 'ba ts'a jo=ni ts'a tjiuxa. 'Ba tjiuye jio kitsjare tjiubabiu kjua'ñure ko yaxilere 'ba ko xare, tuxi kuatexumani.

3 'Ba tsa'bia nga kjini'onre jngu nindaku tjiubabiu 'ba 'batsa'en 'yare joni tsa sik'enre tsakaiñu, tunga je kuanda ña onre. 'Ba meni ngatsi'i xuta xi tse'e ngasun'ndio kuakunre 'ba kitjenngi tjiubabiu.

4 'Ba kitsichjire tjiuye jebiu, ngat'a je kitsjare kjua'ñure tjiubabiu nga kui kuatexuma. 'Ba 'ba nde kitsichjire tjiubabiu nga 'bi kitsu: "Ni'yá tjinre kjua'ñu xi 'batsa'en je joni xi tse'e tjiubabiu. Ni'yá kuan skjanko 'ba sa'enre."

5 'Ba kika'e'ndere tjiubabiu nga kuan nk'a k'uaxje yojore ngat'are kjua'ñure 'ba nga kuinchja en xi ch'o tsure Na'enchana. 'Ba kitsa'ere kjua'ñu nga yachan jó sa kuatexuma.

6 'Ba meni kinchja en xi tsi'onre Na'enchana. Ch'o kitsure ja'enre Na'enchana ko nga'nde ña tijña 'ba ko ngat'are ngatsi'i xi tjin ngank'aa.

7 'Ba nde kika'e'ndere nga skjanko xuta tsje xi tse'e Na'enchana 'ba nga sa'enre. 'Ba kika'ere kjua'ñu nga kuatexumare ngatsi'i ntjere xuta xi tjin, naxinanda xi tjin, xutare nangi xi tjin 'ba ko xuta xi nchja kja'e kjuanga en.

8 'Ba ngatsi'i xuta xi tse'e ngasun'ndio, xi bi kua'indut'a ja'enre xujunre Ki'ndi borrego xi kjinik'en, kitsichjire tjiubabiu. Ngat'a nga kje majín ngasun'ndio, ngatsi'i xi k'uendukunntsjai kua'indut'a ja'enre xujunre Ki'ndi borrego.

9 Xi tjin ñojon ngatasen ñojon.

10 Xi je 'batjinni nga nduya kuaje,
kui= xi kuaje nduya.

'Ba xi je 'batjinni nga kicha kjuinik'enkoni,
kui= xi kicha kueya=ni.

Kio= machjen nga xukjuakore xuta tsjere Na'enchana 'ba nga kixi inya ngat'are kjuamakjainre.

11 'Ba jaskan tsa'be ngañaḡ kja'e tjiuba xi ti'betukanijin nangiu. Tjinre jó turu joni tse'e ki'ndi borrego, tunga 'batsa'en nchja joni tjiuye jio.

12 'Ba tjinre ngayéje kjua'ñure tjiuba xi titjun 'ba tibatexuma ngixkun. Titsa'en nga xuta xi tse'e ngasun'ndio sichjire tjiuba xi titjun, xi kuanda ña onre xi 'batsa'en 'yare joni tsa sik'enre tsakaiñu.

13 'Ba nde titsa'en kjuakun ya'e, ka'nda ngixkun xuta titsikasenjen ndi'i ngank'aa 'nda t'anangiu.

14 'Ba ngat'are nga kika'e'ndere nga sa'en kjuakun ngixkun tjiuba xi titjun, ti'bonachare xuta xi tse'e ngasun'ndio. 'Ba 'enere xuta nga sinda jngu isenre tjiuba xi tijñakun nisi tsa je kjini'onkonire kicha.

15 'Ba kika'e'ndere tjiuba xi majóni nga sik'ejñakun isenre tjiuba xi titjun, tuxi kuan kuinchjani 'ba 'batsa'en kuan k'uexa nga kjuinik'en ngatsi'i xi bi sichjire kui.

16 'Ba kitsa'en nga s'et'are chubḡ ntsja kixi asa stjen ngatsi'i xuta, xi tjinre kjua'ñu asa xi nima, xi nyina asa xi tsajainre tsajmi, xi xuta ndai asa chu'nda xi tsindaḡ.

17 'Ba ni'yá kuán tsatse tsajmi asa yateña tsa tsajainre chubabiu, xi ja'enre tjiubabiu asa numerore ja'enre.

18 Kibi kjuankjin kakun machjenre. Xi mankjainre ngat'axje numerore tjiubabiu, ngat'a kui= xi numerore ja'enre jngu xuta. Kui= xi jon sientu masen ko tjio'on jngu.

14

Ki'ndi borrego ko xi jngu sientu ko yachan ñujun mi

¹ 'Ba jaskan kiskutsijaan 'ba tsa'bia Ki'ndi borrego nga señaasun tjengi xi Sión 'mi. 'Ba kio inyat'are jngu sientu ko yachan ñujun mi xuta xi kua'indut'a stjen ja'enre Ki'ndi borrego ko ja'enre Na'enre Ki'ndi borrego.

² 'Ba kjint'e_{ra} jngu jnda xi jendibani ngank'aa, xi 'batsa'en jane jotsa'en fane ña ntjai nanda asa jotsa'en fane nga 'ñu fane cho'on. Jndabiu jo=ni tsa 'ñu nkjin xuta inyatsikjane najni arpa.

³ 'Ba inyase jngu son xatse ngankjain yaxilio, nga ñujun xi tjindukun 'ba ko nchja chinga xi kañujun. Tu'yá kuán kise ngisa sonbiu, tu kui sani xuta xi jngu sientu ko yachan ñujun mi xi ts'angi ngajinre xuta xi tjin ngasun'ndio.

⁴ Kui xutabiu kui xi bi kitsijndiko yojore yanchjin nga nisa jngu ndiyajin tsik'enduko chjun, xi fitjenngi Ki'ndi borrego tuña ña kui fi. Kui xi ts'angi ngajinre xuta 'ba 'ba= nguyare joni tu xi tjun macha, chje xi ba'ere Na'enchana ko Ki'ndi borrego.

⁵ Nimé en ndesu kinchja, ngu tsje ngixkun Na'enchana.

En xi kitsu ankje xi ján

⁶ 'Ba jaskan tsa'be ngaña_a kja'e ankje xi tituten ngank'aa nga ndibako jngu en xatse xi bi fet'a. Xi sikja'axtiuyare xuta xi tjin ngasun'ndio, ngayéje naxinanda xi tjin, ngayéje ntjere xuta xi tjin, xutare nangi xi tjin 'ba ko xuta xi nchja kja'e kjuanga en.

7 'Ñu kinchja ankjebiu nga 'bi kitsu: “Chakun Na'enchana 'ba tikixiyo nga kui tjinre kjuaje, ngat'a je= ja'e chubā nga sa'en kjua. Tichji ru xi kitsa'en ngank'aa, t'anangiu, ndachikun ko nga'nde ña tju nanda.”

8 'Ba jaskan kuatsejen kja'e ankje, xi majóni, xi 'bi kitsu: “Je= kjinikjekjua, je= kjinikjekjua naxi-nanda je xi Babilonia 'mi, ngat'a kitsa'en kjuachajngi nga mejénre tsitsjare yojore. 'Ba kitsa'en nga naxinanda xi yak'a kjuitjenngi kusunre. 'Ba 'batsa'en kitsich'i ngatsi'i xutare nangi xi tjin ko xanre kjuachajngire.”

9 'Ba jaskan kuatsejen ngani kja'e ankje. Xi majánni xi 'ñu kinchja nga 'bi kitsu: “Tsa tjin xi sichjire tjiubabiu ko isenre, asa sja'nde nga s'et'are chubare stjen asa ntsja,

10 kui xi tjinnere nga saku yejere kjuasti jere Na'enchana. 'Ba 'ba kuanre jo mare xi 'bi yeje xan xi bi kichjujen nga'ñure. 'Ba ndi'i ko asufre kjua'ajin kjuanima ngixkun ankje tsjere Na'enchana 'ba ngixkun Ki'ndi borrego.

11 'Ba ni'ndire ndi'i xi tsikja'a kjuanima timijin ka'nda ngantsjai nixtjin. 'Ba nga nixtjin nga nistjen tsajain kjuanikja'ayare xi tsichjire tjiubabiu ko isenre 'ba xi sakure chubare ja'enre.”

12 Kio= machjen nga bi sikjere kakun xuta tsjere Na'enchana, xi tsik'etjusun kjuatexumare 'ba xi kixi fitjenngi Jesús.

13 'Ba kjint'e_rā jngu jnda xi jendibani ngank'aa xi 'bi kitsunā: “Ti'indi kibi: ¡Ndaxure xuta xi kueya nga tujngu mako Na'enna ba'anire 'nda nganda'e!”

'Ba Isennixtjintsjere Na'enchana tsu: “Jun. Kui xi sikja'aya ngat'are kjuanima xi kisakure nga 'ñu kitsa'exa. Ngat'a xa xi kitsa'en kuakutsejen 'yá=kuán kui nga kjuechu jan.”

Nixtjin nga kuacha xi tjintje ngasun'ndio

14 'Ba jaskan kiskutsijaan 'ba tsa'biá jngu yufi tiba. 'Ba ngasun yufiu tijñasun jngu xi 'batsa'en matsejen joni xuta, 'ba tjisunre jngu corona xi oro ni. 'Ba ngaya ntsja kjiya jngu kicha yojó joni xi machjen nga ti trigo.

15 'Ba ningu xi kjijña ngank'aa 'etjuni kja'e ankje xi 'ñu kinchja nga 'bi kitsure xi tijñasun yufiu: “Je kuacha xi tjintje ngasun'ndio. Tichakuai kichari chon 'ba t'ekui, ngat'a je= ja'e chubá nga s'ejñatjo chon.”

16 'Ba 'batsa'en xi tijñasun yufiu tsateko kichare mé= xi tjintje ngasun'ndio, 'ba kis'eku chanre ngasun'ndio.

17 'Ba jaskan 'etju ngani kja'e ankje ningu xi kjijña ngank'aa xi 'ba nde ya'a jngu kicha yojó ngayeje.

18 'Ba ña kjijña altar 'etju kja'e ankje, xi batexumare ndi'u. Xi 'ñu kinchja nga 'bi kitsure xi ya'a kicha yojó: “Kicha yojóri tichakoni enre uva xi tjin ngasun'ndio, ngat'a je= ja'e chubá nga sti uva.”

19 'Ba 'batsa'en ankjebiu tsatekoni kicha yojóre uva xi tjin ngasun'ndio, 'eku 'ba 'etsojoya nga'nde ña nits'iungi, xi tsunire nga'nde ña kuakutsejen kjuasti jere Na'enchana.

20 'Ba kjinits'iungi uvabiu ngandaire naxinando. 'Ba nga'nde ña kjinits'iungi, jin

'etjuni. 'Ba jiun tsijin jo kji'i nk'a ka'nda ngi'ba chakabayu, 'ba jánru sientu kilómetro nga teya.

15

Ankje xi ya'a kjuana'en xi fet'ani

¹ 'Ba jaskan tsa'be ngaña ngank'aa kja'e chuba je xi makunna, xi yaku mé= xi kuan. Tsa'bia yatu ankje xi ya'a yatu kjuana'en xi fet'ani, 'ba kionga je kuan kibiú, je kjuet'a kjuasti jere Na'enchana.

² 'Ba nde tsa'bia tsajmi xi matsejen joni jngu ndachikun xi chutsin ni xi ts'atjijinkoni ndi'i. 'Ba ngandaire ndachikun chutsiun inyanduju xuta xi kiskjanko tjiubabiu 'ba kitsa'enre. Ngat'a bi kitsichjire isenre tjiubabiu ninga bi kitsja'nde nga kis'et'are numerore ja'enre. Kui xutabiu ya'a nani arpa xi Na'enchana kitsjare.

³ 'Ba inyase sonre Moisés, jngu xi kitsa'exangire Na'enchana, 'ba inyase sonre Ki'ndi borrego. 'Ba inyatsu:

Ji Naini, Na'en xi tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin,

'ñu= ya'e xi kjiñe'en 'ba makun=ni.

Kixi 'ba kjuakixi= ndiya xi tsiji.

Ji=ni reyre nangi xi tjin.

⁴ Ngatsi'i xuta tjinne=re nga sakjunkeru, Naini.

Ngatsi'i xuta tjinne=re nga sikixiya nga je ja'enri.

Ngat'a tu ji sani xi tsjekjin.

Ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio kjua'e= ngixkuin nga sichjiri,

ngat'a je= kji'yare nga kixi ñe'en kjua.

⁵ 'Ba nga je kuán kibiú, tsa'bia nga kichju'i ningu xi kjiñña ngank'aa, xi bakutsejen nga Na'enchana 'endako kjua xuta xi tse'e.

⁶ 'Ba ningu 'etjuni ankje xi yatu xi ya'a kjuana'en xi yatu. Yaja najñu tiba xi tsje xi tiba'na, 'ba nisinre titsukjare tjiuxinjnde xi oro ni.

⁷ 'Ba jngu xi ñujun xi tjindukun kitsjare nga jngu jngu ankje xi yatu jngu nisu xi oro ni xi kitse kjuasti jere Na'enchana xi tijñakun ka'nda ngantsjai nixtjin.

⁸ 'Ba kitse ningu ni'ndi xi jendibanire kjuajere ko kjuañure Na'enchana, 'ba ni'yá kuán ja'as'en ningu 'nda nga jet'a kjuana'en xi yatu xi ya'a ankje xi yatu.

16

Nisu xi inya kjuana'en xi yatu

¹ 'Ba jaskan kjint'e_{ra} jngu jnda xi 'ñu kinchja, xi jendibani ningu. 'Ba kitsure ankje xi yatu mani: “Tangik'estenjiun ngasun'ndio xi inya nisu xi yatu, xi kjuasti jere Na'enchana.”

² 'Ba meni ankje xi titjun kik'estensun t'anangiu xi inya nisure. 'Ba xuta xi kis'et'are chubare tjiubabiu 'ba xi kitsichjire isenre, kuatesejenne tse xi ch'o xi tsikja'a 'ñu tse kjuanima.

³ 'Ba jaskan ankje xi majóni 'estejin ndachikun xi inya nisure. 'Ba ndachikun jin kuánni joni jinre xuta mik'en. 'Ba jesun ngayéje xi tjindukunjn ndachikun.

⁴ 'Ba jaskan ankje xi majánni 'estejin ndajio ko nga'nde ña tju nanda xi inya nisure. 'Ba jin kuán.

⁵ 'Ba kjint'ia nga 'bi kitsu ankje xi batexumare nando: “Ji, Na'en, xi tsjekjin xi tijña 'ba tsik'ejña, kixi= teñe'en nga 'bitsa'en teñe'en kju.

6 Ngat'a kui xutabiu 'esten jinre xuta tsjeri 'ba ko tse'e profeta. 'Ba nganda'e, ji kjiñe'en nga tjinnere k'ui jin. 'Ba=tsa'en machjenre.”

7 'Ba nde kjint'e_rā ngijngu jnda xi jendibani ña tijña altar xi 'bi kitsu: “Jun, Na'en, xi tse'e gayéje kjuañu xi tjín, ji xi kixi ñe'en kjuá nga ko fani kjuakixi.”

8 'Ba jaskan ankje xi mañujunni 'esten ngasun tsu'biu xi inya nisure. 'Ba kitsa'en nga tsu'biu nga ko ndi'i kuakakoni xuta.

9 'Ba 'ñu kití xuta ngat'are ndi'u, tunga ninga 'ba kuánre, bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre 'ba bi kitsikixiya nga Na'enchana tjínre kjuaje. Tusa ch'o kitsure ja'enre Na'enchana xi tjínre kjuañu nga sja asa skja'axin kjuana'enbiu.

10 'Ba jaskan ankje xi ma'ónni 'esten xi inya nisure ngasun yaxile ña batexuma tjiubabiu. 'Ba kuajñu yeje ña batexuma tjiubabiu. Kiskineya najenre xuta ngat'are kjuanima xi inyafa'a.

11 Tunga tojo bi kitsik'antjaiya kjuafa'etsjenre ngat'are kjuach'o xi inyatsa'en. Tusa ch'o kitsure Na'enchana xi tijña ngank'aa ngat'are kjuanima xi inyafa'a 'ba ngat'are tse xi yajun yojore.

12 'Ba jaskan ankje xi majonni 'estejin ndaje je xi Eufrates 'mi xi inya nisure. 'Ba ndajio kixi, tuxi skjex'a'ndenire nga kjuá'e nchja rey xi ndibani ngituts'ian.

13 'Ba tsa'bia_ján isennixtjin ch'o xi matsejen joni naxkje xi ti'betjuni ts'a tjiuye jio, ts'a tjiuba xi majóni 'ba ko tse'e profeta ndesu.

14 Kui isennixtjin ch'obiu tsa'exat'a=re chanayiu nga tsa'en kjuakun 'ba inya'betju nga k'ueku rey xi tjín jo kji'i ngasun'ndio, tuxi k'uendundani nga

skjanko Na'enchana. Ngat'a s'e= kjuachan nix-tjin je nga kuakutsejen yojore Na'enchana xi tse'e ngayéje kjua'ñu xi tjin.

¹⁵ “Chutsijon, an kjua'e=ñā joni chacheje. ¡Ndax-ure xi tijñakun xi tijñanda najñure, tuxi bi k'uajme kjistini 'ba bi kuasubare nga xiare!”

¹⁶ 'Ba nga ján isennixtjin ch'o 'eku reybiu nga'nde xi Armagedón 'mi nga en hebreo.

¹⁷ 'Ba jaskan ankje xi mayatuni 'esten ngajin isen xi inya nisure. 'Ba kjinu'yare jngu jnda xi ne 'ñu kinchja, xi jendibani ningu ña sejña yaxilere Na'enchana nga batexuma. “Je kuajngu”, kitsu jndabiu.

¹⁸ 'Ba 'batsa'en tsa'na ndi'i cho'on, kis'e si'a, jane cho'on, 'ba kuán jngu chon xi niki 'ñu=. Xi nisañajanni ma 'ndani nga xuta tjin ngasun'ndio, ngat'a niki 'ñu kuán chonbiu.

¹⁹ 'Ba ján ya 'etju naxinanda jio nga tsakjanya, 'ba kjinikjekjua naxinanda xi tjin ngasun'ndio. 'Ba Na'enchana ja'etsjen yejere kjuach'o xi kitsa'en naxinanda je xi Babilonia 'mi 'ba kitsa'en nga k'ui xi kitse chutsin, xi kjuasti jere.

²⁰ 'Ba kichajajin isen ngayéje isla xi tjin, 'ba ngayéje nindu bi nde kji'yanire.

²¹ 'Ba ngank'aa jendibani tsindijo ya'e xi tsix-unere xuta, xi iyeru ts'axtiu yachan kilo. 'Ba xuta ch'o kitsure Na'enchana ngat'are kjuana'en xi tse'e tsindijo, ngat'a kjuana'en jebiu kitsikja'a 'ñu tse kjuanima.

17

Kjuanima xi kisakure chjun masion

¹ 'Ba kitsitiñat'anaḡ jngu ankje xi s'ejñajinre ankje xi yatu, ankje xi ya'a jngu nisu xi yatu tsakaiñu. 'Ba 'bi kitsunaḡ: “Jabi. Kuakuraḡ jótsa'en si'anre kjua chjun masen xi nda 'yare, xi tijñat'are nkjin ndaje ya'e.

² Rey xi tjin ngasun'ndio kitsa'enko kjuachajngi chjunbiu, 'ba xuta xi tse'e ngasun'ndio kuach'i ko xandre kjuachajngire.”

³ 'Ba jaskan ja'ejin nganinaḡ Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba kikonā ankje nangi t'axiun. 'Ba kio tsa'biaḡ jngu chjun xi tijñakjare jngu tjiuba xi ini kji'i xi kitsejunre ja'en xi ch'o tsure Na'enchana. Yatu= mani nindaku 'ba te mani turúre.

⁴ 'Ba chjunbiu yaja najñu xi kuán kji'i 'ba ini koni, 'ba kitsejunre oro 'ba nkjin kuya ndiojo xi tsjakun. 'Ba ngaya ntsja ya'a jngu chutsin xi oro ni xi kitse kjuanayi ko xi jndi ngixkun Na'enchana, xi tsunire kjuachajngire chjunbiu.

⁵ 'Ba stjen kua'indut'a jngu ja'en xi tu'yá mankjninre. 'Bi tsa'en kua'indut'a: “Naxinanda je xi Babilonia 'mi, nare yanchjin masen 'ba nare ngayéje kjuanayi xi tjin ngasun'ndio.”

⁶ 'Ba tsa'biaḡ nga chjunbiu ch'i nga kits'i jinre xuta tsjere Na'enchana ko xi tse'e xuta xi kit-suyakixi ngat'are Jesucristo. Kionga tsa'biaḡ, 'ñu kuakunnaḡ.

⁷ “¿Ánñu makunniri?”, tsiningiyanaḡ ankjebiu. “Xinyaraḡ jó tsunire ngat'are chjunbiu ko tjiuba xi tijñakjare, xi yatu mani nindaku 'ba xi te mani turúre.

⁸ Tjiuba xi kji'ye, kui xi tsik'ejña tsakaiñu tunga bi nde tijñakunni nganda'e. Tunga je mején k'uetukanijin=ni nga'nde ña 'ñu nanga tixa 'ba

kuaje ña niki chajakjin. 'Ba xuta xi tse'e nga-sun'ndio, xi bi kua'indut'a ja'enre xujun xi tsu 'yá= xi k'uendukunntsjai xi kua'indu nga kje majín ngasun'ndio, kuakun=re nga skue tjiuba xi tsik'ejña tsakaiñu tunga bi nde tijñakunni nganda'e 'ba xi kjua'e ngani.

⁹ 'Kibi= xi kjuankjin kakun machjenre. Nindaku xi yatu, kui xi tsunire nga yatu tjengi xi tijñasun chjunbiu 'ba 'ba=nde tsunire yatu rey ngayeje.

¹⁰ Ón reybi je jesun, jngu xi tjin ngisare xa nganda'e, 'ba jngu xi kje fa'ejín, tunga bi tse kuanre xare nga kjua'e.

¹¹ 'Ba tjiuba ini xi tsik'ejña tsakaiñu tunga bi nde tijñakunni, kui rey xi majinni, tunga 'ba nde tse'e xi yatu ngayeje. 'Ba kuaje ña chajakjin.

¹² 'Ba turú xi te mani xi kji'ye, kui xi tsunire nga te rey xi kje ba'e xajínre. Tunga kua'exa=re nga kuatexuma jngu hora sa joni rey 'ba ñatjen kuatexumako tjiubabiu.

¹³ Kui xi tujngu kuan 'ba sjare tjiubabiu kjua'ñure ko xa xi tjinre.

¹⁴ 'Ba ñatjen skjanko Ki'ndi borrego, tunga Ki'ndi borrego sa'enre, ngat'a kui= xi Naire nai 'ba Reyre rey. 'Ba xuta xi tujngu ma Ki'ndi borrego, kui= xi kjinukjuare, xi kichja'ajin 'ba xi kixi tjenngire."

¹⁵ 'Ba ankje 'ba nde kitsuyana ngayeje: "Ndaje xi nkjin mani xi kji'ye, ña tijñat'are chjun masenbiu, kui xi tsunire xutare nangi xi tjin, xutankjin, xuta xi nchja kja'e kjuanga en, 'ba ko naxinanda xi tjin.

¹⁶ 'Ba turú xi te mani 'ba ko tjiuba inibiú xi kji'ye kuastike chjun masenbiu. Skja'axin yejere

xi tjinre, sikasti, skine yojore chjunbiu, 'ba ko ndi'i kuakani xi 'bangi.

¹⁷ Ngat'a Na'enchana je 'ejñajin inimare turú xi te nga sa'en xi mejénre. Kui kjua tu jngu kuanni 'ba sja'ndere tjiuba inibiú nga kui xi kuatexuma 'nda nga k'uetjusun en xi kitsu Na'enchana.

¹⁸ 'Ba chjunbiu xi kji'ye, kui xi tsunire naxinanda je xi batexumare rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio.”

18

Jotsa'en kjinikjekjua naxinanda je xi Babilonia 'mi

¹ Nga je kuán kibiú, tsa'be ngañaá kja'e ankje xi jendibajenni ngank'aa. Kui xi 'ñu tse kjua'ñu tjinre, 'ba ngasun'ndio kua'isen ngat'are kjuajere ankjebiu.

² 'Ba 'ñu kinchja nga kitsu: “Je= kjinikjekjua, je= kjinikjekjua naxinanda je xi Babilonia 'mi. Je kuán ndaba isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu 'ba nga'nde ña tjindu ngayéje isennixtjin ch'o xi tjin. Je kuán ndaba ngatsi'i tjiunise xi jndi ngixkun Na'enchana ko tjiunise xi masticha.

³ Ngu xuta xi tse'e ngayéje nangi xi tjin ngasun'ndio je kuach'i ko xanre kjuachajngire. 'Ba rey xi tjin ngasun'ndio kitsa'enko kjuachajngi. 'Ba jo kji'i ngasun'ndio xuta xi bateñaya 'ba batseya kuanyina ngat'are nkjin tsajmi xi tsatse nga tsangisjaintsjai xi sitsjare yojore.”

⁴ 'Ba jaskan kjint'e_{ra} kja'e jnda xi jendibani ngank'aa. 'Bi kitsu: “T'etukajiun naxinandabiu jun xi xutana, tuxi bi skajinñu jere 'ba bi kuitjaxtiu kjuana'en xi sákure.

⁵ Ngat'a je tifechu jere 'nda ngank'aa, 'ba tjijin kakun=re Na'enchana je xi inyatsa'en.

⁶ 'Nde 'batsa'en tingojoni_ru jo kitsiko xuta xi kja'ere. Ka'nda jó ndiya tingojo_ru xi kitsa'en. Tinyajiun chutsinre mé= xi k'ui, jó ndiya ngisa 'ñu kjan ngisa nga ko mare xi kitsjare xuta xi kja'ere.

⁷ Jotsa'en 'ñu nk'a ts'axje yojore 'ba nda tsik'ejña nga tsangisjaintsjai xi sitsjare yojore, 'ba nde tsa'en 'ñu ta'e_ru kjuanima ko kjuaba nganda'e. Ngat'a tsikja'etsjen nga 'bi tsu: An=ñā jngu reina 'ba tejñasaan yaxile nga tebatexumaā. Bi chjun k'an kuāan. Bi s'enā kjuaba.

⁸ Kui= kjua nga jngu ka'a fani kjua'ene yejeni kjuana'en xi sikja'are kjuanima: kjuabeya, kjuaba 'ba ko kjindia. 'Ba ko ndi'i kuitini, ngat'a tjinre kjua'ñu Na'enchana xi titsa'enre kjua.”

⁹ 'Ba rey xi tjin ngasun'ndio xi kitsa'enko kjuachajngi chjunbiu, xi tsangisjaintsjaiko xi sitsjare yojore, kui xi ski'nda 'ba kuabare nga skue ni'ndi xi ti'betju ña tití.

¹⁰ 'Ba kjin kuinya, ngat'a sakjunre kjuana'en xi tifa'axtiu chjunbiu, 'ba kuetsu: “¡Nimaxuni, nimaxuni naxinanda je, naxinanda xi Babilonia 'mi xi tjinre kjua'ñu! Ngat'a ngutjun fani kjiña'anre kjua.”

¹¹ 'Ba xuta xi tjin ngasun'ndio xi bateñaya 'ba batseya 'ba nde ski'nda 'ba kuabare ngat'are kui, ngat'a nde tsajainni xi kuatse ch'a xi kjua'eko.

¹² Kui= xi ja'eko nga yateña oro, plata, nkjin kuya ndiojo xi tsjakun, nkjin kuya najñu xi chji, najñu xi kuán kun ko xi ini, nkjin kuya ya xi nda

jen, nkjin kuya tsajmi xi kis'endakoni nindare tjiuniña, ya xi 'ñu chji, bronce, kicha, ndiojo,

¹³ canela, tjiuxin xi nda jen, tjingusja, nanda xi nda jen, chojo xi nda jen, binu, aseti, harina, trigo, tjiundija, chutsanga, chakabayu, carreta xi kjefe chakabayu, 'ba ka'nda chu'nda xi sateña.

¹⁴ 'Ba nchja xi bateñaya 'ba batseya 'bi kuetsure naxinando: “¡Nde tsajainniri tsajmi xi tsjakun xi 'ñu kuamejénri! ¡Je= kjinichajakjin tsajmiri xi tsjakun ko kjuanyinari! ¡Niñajan nde sakuniri!”

¹⁵ 'Ba kjin kuinya nchja xi bateñaya 'ba batseya, xi kuanyina ngat'are naxinando, ngat'a sakjunre kjuana'en xi tifa'axtiu naxinando. Ski'nda 'ba siba

¹⁶ nga 'bi kuetsu: “¡Nimaxuni, nimaxuni naxinanda jio! Xi yaja najñu chji xi kuán kj'i ko xi ini kj'i, xi yajunre oro ko nkjin kuya ndiojo xi tsjakun.

¹⁷ Ngu ngutjun fani je yeje kjuanyina jebiu.”

'Ba kjin tsikinya ngatsi'i nchja xi batexuma ngaya barku, ngatsi'i xi 'betsumajin ndachikun, ngatsi'i xi tsa'exako barku, ko ngatsi'i xi jenre ton nga tsa'exa ngaya barku.

¹⁸ 'Ba nga tsabe ni'ndi xi ti'betju ña titi naxinando, 'ñu kinchja nga 'bi kitsu: “¿Ñá=re naxinanda xi 'ba kj'i joni naxinanda jio?”

¹⁹ 'Ba 'etsojo'a chojo nindaku, kiski'nda, 'ba kitsiba nga 'bi kitsu: “¡Nimaxuni, nimaxuni naxinanda jio! 'Ñu= tsatse tsajmi xi chji, 'ba kuanyina ngatsi'i xi tjinre barku ngajin ndachikun. Tunga ngutjun fani kjinikjekjua ngayéje.”

²⁰ Titsja_ru yojonu jun xi tetsubo ngank'aa, jun xi xuta tsjere Na'enchana kuon, nchja chinga

apóstol 'ba ko jun xi profeta kuon ngat'are mé=xi tjimata'en naxinando. Ngat'a Na'enchana je=kitsa'enre kjua naxinando ngat'are xi kitsikonu.

²¹ 'Ba jaskan jngu ankje xi 'ñu tjinre kjua'ñu kiskjenitjen jngu ndiojo xi 'ñu tse 'ba kiskanikja'ajin ndachikun nga 'bi kitsu: “'Bi=tsa'en 'ñu xanikja'ari ngi'ndio naxinanda je xi Babilonia 'miri, 'ba tu'yá nde skueniri.

²² Bi nde kjuinu'yanire ngaya ndiya teri nga kjuane najni arpa, flauta ko tjio. Bi nde s'eni kio nchja xi mare ninda nkjin kuya tsajmi. Bi nde kjuinu'yanire nga s'iu trigo ngayeje.

²³ Niñajan nde sitsejenni ndi'ire lámpara ngaya ndiya teri 'ba bi nde kjuinu'yanire s'ire kjuabixan, ngat'a xutari xi yateñaya 'ba tsatseya kuán xi nda 'yare jo kji'i ngasun'ndio, 'ba ngayéje naxinanda xi tjin ngasun'ndio kich'onacha=re ngat'are kjuacha xi ñe'en.”

²⁴ Ngu kui naxinandabiu ya'anijin jinre nchja chinga profeta, xuta tsjere Na'enchana ko ngatsi'i xi kjinikjesun ngasun'ndio.

19

¹ Nga je kuán kibiú, kjint'e_rá xi 'batsa'en kjinu'yare joni jndare 'ñu nkjin xuta xi 'ñu kinchja ngank'aa nga 'bi kitsu: “¡Ngatjanichjire Na'enchana! Kui= xi tsik'angina 'ba xi tu kui tajngu tse'e yeje kjuaje ko kjua'ñu.

² Ngat'a kixi= tsa'en kjua nga ko fani kjuakixi, 'ba kitsa'enre kjua chjun masen xi nda 'yare, xi kit-sijndi xuta xi tse'e ngasun'ndio ko kjuachajngire. 'Ba Na'enchana je= kitsingojore jinre xutare.”

3 'Ba nde 'ba= kitsu ngani: “¡Ngatjanichjire Na'enchana! Ni'ndi xi ti'betukajin naxinando, kuijinntsjai ka'nda ngantsjai nixtjin.”

4 'Ba jaskan kitsikindi yojore 'nda t'anangiu nchja chinga xi kañujun ko nga ñujun xi tjindukun nga kitsichjire Na'enchana xi tijñasun yaxile ña tibatexuma. 'Ba 'bi kitsu: “¡'Ba ngatjama! ¡Ngatjanichjire Na'enchana!”

5 'Ba kjinu'yare jngu jnda xi jendibani ña sejña yaxilio xi 'bi kitsu: “Tichji_ru Na'enchana ngatsi'u xi ña'axat'a_ru kui 'ba 'yakun, ninga xi ñimā 'ba ninga xi tjinre kjua'ñu.”

S'ire kjuabixanre Ki'ndi borrego

6 'Ba jaskan kjint'e ngañaa xi 'batsa'en kjinu'yare joni jndare 'ñu nkjin xuta. Kjinu'yare jotsa'en fane ña ntjai nanda 'ba joni nga 'ñu fane cho'on. Xi kitsu: “¡Ngatjanichjire Na'enchana! Ngat'a je tibatexuma Na'enchana, Na'en xi tjin yejere kjua'ñu xi tjin.

7 Sitsja_ra yojona 'ba 'ñu ngatjas'ena kjuatsja 'ba sikixiya nga kui tjinre kjuaje, ngat'a je ja'e chubare kjuabixanre Ki'ndi borrego, 'ba chjunre je tijñandare yojore.

8 Je kitsa'e'ndere nga kuaja najñu tiba xi chji, xi tsje, 'ba xi tiba'na, xi tsunire mé= xi kitsa'en xuta tsjere Na'enchana nga kixi fiko yojore.”

9 'Ba ankje kitsuna: “Ti'indi kibi: ¡Ndaxure xi kjinikjint'e s'ire kjuabixanre Ki'ndi borrego!” 'Ba nde kitsu ngisana: “Kui=bi xi en kjuakixire Na'enchana.”

10 'Ba jaskan tsakaskunch'int'a_řa ankje nga sichji_řa tsakaiñu, tunga 'bi kitsuna: “Bi 'ba ñe'en.

An= xi 'ba nde tetsa'exang_řa Na'enchana joni ji ko nts'é xi kixi 'bejñatjo en xi kitsuyakixi Jesús. Na'enchana xi tjinnere nga sichji_ři.”

Ngu en xi kitsuyakixi Jesús, enbi xi tsikinjhare nchja chinga profeta.

Xi tijñakjare chakabayu tibo

¹¹ 'Ba jaskan tsa'biã nga kichjux'a ngank'aa. 'Ba kji'yare jngu chakabayu tiba. 'Ba xi tijñakjare, kui= xi Kixi 'ba Kjuakixi 'mi ngat'a kixi= tsa'en nga tsa'en kjua 'ba nga kjan.

¹² 'Ba 'ba kun tuxkun joni ndi'i, 'ba nkjin corona tjisunre, 'ba jtj'tare jngu ja'en xi tu kui tajngu be.

¹³ 'Ba yaja jngu najñu xi 'yajunre jin. 'Ba ja'enre, kui xi Enre Na'enchana.

¹⁴ 'Ba tjenngire chasoldadu xi tjin ngank'aa. Tjindukjare chakabayu tiba nga yaja najñu xi chji, xi tiba 'ba xi tsje.

¹⁵ 'Ba nga'a ts'a ti'betjuni jngu kicha xi 'ñu yojoxkun kji'i, tuxi sikja'ani kjuanima nangi xi tjin ngasun'ndio. 'Ba kuatexumakonire yanise xi kicha kuandani. Sa'enre kjua joni xi basenne uva nga tsits'iungi, 'ba sikasennere kjuasti jere Na'enchana xi tjin yejere kjua'ñu xi tjin.

¹⁶ Najñu nduju xi yaja ko ngasure kua'indut'a ja'enbi: “Reyre rey 'ba Naire nai.”

¹⁷ 'Ba tsa'biã jngu ankje xi sejñajin ndi'ire tsu'biu. Xi 'ñu kinchja nga 'bi kitsu tsi'ire tjiunike xi inyatutjen ngank'aa: “Jabiu 'ba ngatamaku nga xino xichine xi 'ñu tse xi tsja Na'enchana.

¹⁸ Ndeninchjo yojore mik'en xi tse'e rey, xi tse'e ngakure chasoldadu, xi tse'e nchja xi 'ñu kakun, xi tse'e chakabayu ko xi 'bendukjare, ko xi tse'e

ngatsi'i xuta, ninga xi ndai asa chu'nda xi tsindaa, 'ba ninga xi tjinre kjua'ñu asa xi nima.”

¹⁹ 'Ba jaskan tsa'bia tjiubabiu ko rey xi tjin jo kji'i ngasun'ndio nga tjenko chasoldadure. Xi kuañajan, tuxi skjankoni xi tijñakjare chakabayu ko chasoldadure.

²⁰ 'Ba tjiubabiu kjinduba'ñu ñatjen ko profeta ndesu xi ja'ba je kitsa'en kjuakun ngixkun. Ngat'are kjuakunbiu tsak'onachakonire xuta xi kitsja'nde nga kis'et'are chubare tjiubabiu 'ba xi kitsichjire isenre. Ngu kichanikja'ajin tjikun tjiubabiu ko profeta ndesu ngajin nga'nde xi kitse ndi'i xi titikoni asufre.

²¹ 'Ba ngatsi'i chasoldadure kjinikjesunkoni kicha xi ti'betjuni ts'a xi tijñakjare chakabayu. 'Ba ngatsi'i tjiunike kiskine yojore nchjabiu 'ba 'ñu kitsere.

20

Jngu mi nu

¹ 'Ba jaskan tsa'bia jngu ankje xi jendibajenni ngank'aa xi ya'a llavere nga'nde ña 'ñu nanga tixa. 'Ba nde ngaya tsja kji'ya jngu na'ñu kicha xi 'ñu je ngayeje.

² 'Ba ankjebiu kitsuba 'ba 'eta'ñu tjiuye jio, kui= xi tjiuye chinga, chanayi ko Satanás, 'ba jngu mi nu kis'eta'ñu.

³ 'Ba kiskanikja'aya nga'nde ña 'ñu nanga tixa 'ba ko llavebiu 'echjakoni. 'Ba 'enere jngu sello xuntjare, tuxi bi nde k'onachanire nangi xi tjin ngasun'ndio 'nda nga kjua'a jngu mi nu. 'Ba nga je kjua'a jngu mi nu, tjinnere nga stjunda ngutjunchi.

⁴ 'Ba jaskan tsa'biã nkjin yaxile. 'Ba xi tjindusun yaxilio, kui xi kitsa'ere kjua'ñu nga sa'enre kjua xuta. 'Ba nde tsa'biã isennixtjinre xuta xi kitisin ngat'a kitsikja'axtiuya en xi kitsuyakixi Jesús ko enre Na'enchana, xi bi kitsichjire tjiubabiu ninga isenre 'ba xi bi kitsja'nde nga kis'et'are chubare tjiubabiu stjen asa ntsja. Ja'aya nganire ngajinre mik'en 'ba ñatjen yatexumako Cristo jngu mi nu.

⁵ Tunga ngat'are mik'en xi yak'a, bi ja'ayare ngajinre mik'en 'nda nga je ja'a jngu mi nu. Xi kuatexumako Cristo, kui xi tjun ja'ayare.

⁶ ¡Ndaxure xuta xi 'batsa'en k'uakot'are nga tjun kjua'ayare! Ngu xuta tsjere Na'enchana kuan 'ba kjuabeya xi majóni tsajainre kjua'ñu= tsa jó siko kui. Tusa na'mi kuan ngixkun Na'enchana 'ba ngixkun Cristo, 'ba jngu mi nu ñatjen kuatexumako.

Jótsa'en kitsichaja chanayiu

⁷ Nga je kjua'a jngu mi nu, kjuinuntjin chanayiu nga'nde ña kjiya'ñu.

⁸ 'Ba k'uetju nga k'onachare nangi xi tjindu nga ñujun ngatere ngasun'ndio. K'onachare nangi Gog ko nangi Magog 'ba k'ueku chasoldadure nga skjan xi 'batsa'en 'ñu nkjin mani joni tsumi xi tjin ndai ndachikun xi bi ma s'exki.

⁹ 'Ba tsik'etsumasun jokji'i nga teya ngasun'ndio 'ba 'echjanga'ya naxinanda xi Na'enchana tsimején ña tjindu xuta tsjere. Tunga ngank'aa jendibajenni ndi'i xi niki yakakjin chasoldadubiu.

¹⁰ 'Ba chanayi xi tsak'onachare nchjabiu, kichanikja'ajin nga'nde xi kitse ndi'i xi titikoni asufre, ña 'ba nde ja'ba je kichanikja'ajin tjiubabiu

ko profeta ndesubiu. Kio kjua'a kjuanima nga nixtjin nga nistjen ka'nda ngantsjai nixtjin.

Jótsa'en kjiña'anre kjua xi jesun

¹¹ 'Ba tsa'biã jngu yaxile je xi tiba kji'i ko xi tijñasun. 'Ba ngixkun kui t'anangiu ko ngank'aa kitsichajakjin 'ba niñajan nde kji'yanire.

¹² 'Ba tsa'biã xuta xi jesun, xi tjinre kjua'ñu ko xi nĩma, xi inya ngixkun yaxilio. 'Ba kichju'i nkjin xujun, 'ba nde kichju'i kja'e xujun xi tsu 'yá xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a. 'Ba kjiña'anre kjua xi jesun jotsa'en kua'indut'a xujun xi tsu mé= xi kitsa'en.

¹³ 'Ba xuta xi jesunjin ndachikun 'etukajin 'ba kiji ngixkun xi tjiññasun yaxilio nga kuanre kjua. 'Ba tsisetjen xi tjindunijin t'anangiu ko xi tjindu nga'ndere mik'en. 'Ba kjiña'an tsi'ire kjua jo nga kitsa'en nga jngu jngu.

¹⁴ 'Ba jaskan kjuabeyo ko nga'ndere mik'en kichanjka'ajin nga'ndebiu xi kitse ndi'i xi titikoni asufre. Nga'ndebiu xi kitse ndi'i, kui= xi kjuabeya xi majóni.

¹⁵ 'Ba xi bi kua'indut'a ja'enre xujun xi tsu 'yá xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a, kui= xi 'ba nde kichanjka'ajin nga'ndebiu xi kitse ndi'i ngayeje.

21

Ngank'a xatse ko t'anangi xatse

¹ 'Ba jaskan tsa'biã jngu ngank'a xatse ko jngu t'anangi xatse, ngat'a je kichajakjin ngank'a xi tjun ko t'anangi xi tjun. 'Ba bi nde kis'eni ndachikun.

² 'Ba tsa'bia naxinanda tsjere Na'enchana, xi Jerusalén xatse, nga tjindibajenni ngank'aa. Xi kjinikasen ngat'are Na'enchana 'ba xi 'batsa'en kis'enda joni jngu chjun xi tibixan xi kjinikaja jngu xutji xi tsja=kji'i nga tikuyare xi xi'iun.

³ 'Ba kjint'e_řa jngu jnda xi 'ñu kinchja, xi jendibani ña sejña yaxilio nga 'bi kitsu: "Na'enchana je tijña ngajinre xuta nganda'e. Kui k'uejñajinre xuta, 'ba xutabiu naxinandare kuan. Na'enchana suba k'uejñajinre 'ba kuan Na'enre.

⁴ Kui sixijun yeje ndaxkun, 'ba bi nde kueyani ninga bi nde sibani. Bi nde ski'ndani ninga bi nde kjua'ani kjuanima, ngat'a ngasun'nde xi tjun je bi nde tjinni."

⁵ 'Ba xi tijñasun yaxilio 'bi kitsu: "An tetsixatse=ñā ngayéje xi tjin." 'Ba nde kitsu ngayeje: "Ti'indi kibi, ngat'a kjuakixi= enbi 'ba ma chun_řa."

⁶ 'Ba nde kitsu ngisana: "Je kuajngu. An= ñā xi alfa ko omega, xi titjun 'ba xi fet'ani. Xi xindare an sjakjuatjo_řa nga'nde ña tju nanda xi tsjare kjuabenichun xuta.

⁷ Xi sa'en, kui xi sakure kjuandabiu. 'Ba an kuaan Na'enre 'ba kui kuan ki'ndina.

⁸ Tunga kui xi tsakjun, xi bi makjainre, xi tsa'en kjuanayi, xi tsik'en xuta, xi tsa'en kjuachajngi, xi tsa'en kjuacha, xi bekun na'en xi ntsja xuta tsindani, ko ngatsi'i xi tsu en ndesu, kui xi 'ba tjinni nga kjuinikja'a kjuanima nga xanikja'ajin nga'nde xi kitse ndi'i xi ko asufre titikoni. Kui xi kjuabeya xi majóni."

Jerusalén xatse

⁹ 'Ba kitsitiñat'anaṅ jngu ankje xi s'ejñajinre ankje xi yatu, ankje xi ya'a jngu nisu xi yatu tsakaiñu xi inya kjuana'en xi yatu xi fet'ani. 'Ba kitsuna: “Jabi. Kuakuraṅ chjun xi kuixan xi kuan chjunre Ki'ndi borrego.”

¹⁰ 'Ba meni ja'e ngajinna Isennixtjintsjere Na'enchana 'ba ankje kikonā jngu nindu je xi 'ñu nk'a. 'Ba kio yakunaṅ naxinanda tsjere Na'enchana, xi naxinanda Jerusalén, nga tjindibajenni ngank'aa. Xi kjinikasen ngat'are Na'enchana.

¹¹ 'Ba ndi'ire kjuajere Na'enchana titsika'na naxinando joni ndiojo xi tsja kji'i xi 'ñu chji. Jo=ni ndiojo xi jaspe 'mi, xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin.

¹² 'Ba naxinando tjinch'andaire jngu xjo je 'ba nk'akoni, xi tejó mani xuntjare. 'Ba nga jngu jngu xuntjo jngu ankje inyaxtiu. 'Ba xuntjabiu kua'indut'a ja'enre ntjere Israel xi tejó ka'a mani.

¹³ 'Ba ján mani xuntja xi tixa ña tjenni ngituts'ian 'ba ján ña ntjai tsu'biu 'ba ján ngate skjun 'ba ján ngakixi.

¹⁴ 'Ba tejó mani tuts'in xjore naxinando. Nga jngu jngu kua'indut'a ja'enre apóstore Ki'ndi borrego.

¹⁵ 'Ba ankje xi tifakonaṅ ya'a jngu ya chubaṅ xi oro ni tuxi k'uechubakoni naxinando, xuntjare ko xjore.

¹⁶ 'Ba naxinando ngusun= tsa'en teya. Nga nduju 'ba nga teya tu jngu= chuba. 'Ba ankje 'echubakoni yachubare naxinando, 'ba jó mi ko jó sientu kilómetro tjinre. Nga nduju 'ba nga teya 'ba nga nk'a tu jngu chuba.

17 'Ba jaskan 'echuḃa xjo xi tjinch'andaire ngayeje. 'Ba yachute ko tjo'on metro tjinre. Chuḃa xi tsichjen xuta, ndekui xi kitsichjenni ankje.

18 'Ba xjo xi tjinch'andaire kuánni ndiojo xi tsjakun xi jaspe 'mi, 'ba naxinando kuandakoni suba oro xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin.

19 'Ba tuts'in xjore naxinando yajunre ngayéje kuya ndiojo xi tsja kun xi chji. Xi titjun, jaspe. Xi majóni, zafiro. Xi majánni, ágata. Xi mañujunni, esmeralda.

20 Xi ma'ónni, ónice. Xi majonni, cornalina. Xi mayatuni, crisólito. Xi majinni, berilo. Xi mañajanni, topacio. Xi mateni, crisoprasa. Xi matejnguni, jacinto. 'Ba xi matejóni, amatista.

21 'Ba xuntja xi tejó, kui xi tejó ndiojo xi tsakjun xi perla 'mi. Nga jngu jngu xuntjo tu jngu perla kuandakoni. 'Ba ndiya te xi ngisa bitjajmeya, kui xi kuánkoni suba oro xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin.

22 'Ba nijnguú ningu tsa'biḃ ngajinre naxinando. Ngat'a ningure naxinando, kui xi Ki'ndi borrego ko Na'enchana, Na'en xi tjin yeje kjua'ñu xi tjin.

23 'Ba naxinando bi machjenre nga tsu'biu asa na'enso sitsejenre, ngat'a ndi'ire kjuaжере Na'enchana tsitsejenre, 'ba Ki'ndi borrego kui xi ndi'ire naxinando.

24 'Ba ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio k'uetsumajin ndi'i xi ndibani naxinando, 'ba kio kjua'eko kjuanyinare rey xi tjin ngasun'ndio.

25 Bi s'echja xuntjare naxinando nga nixtjin 'ba bi kuajñu kio.

26 'Ba ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio kio kjua'eko kjuanyinare ko tsajmire xi tsjakun.

27 Nimé xi jndi tjin ngixkun Na'enchana kuan kjua'as'en kio, ninga xuta xi tsa'en kjuanayi, ninga xi tsu en ndesu. Tu kui sani kjua'as'en kio xi kua'indut'a ja'enre xujunre Ki'ndi borrego ña tsu 'yá xi s'ere kjuabenichun xi bi fet'a.

22

1 'Ba jaskan ankje yakuná jngu ndaje xi tjinre nanda xi tsjare kjuabenichun xuta. Xi 'na 'ba matsejenya joni chutsin. 'Ba kio ti'betjuni ña sejña yaxile ña tibatexuma Na'enchana ko Ki'ndi borrego.

2 'Ba ngamasenre ndiya tere naxinando xi ngisa bitjajmeya 'ba nga jngu jngu ngatere ndajio inya yatuntje xi tsjare kjuabenichun xuta. Xi bajare tejó ka'a tu nga jngu nu. Jngu jngu ndiya bajare tu xki sa. 'Ba xkare yabiu nichjen= tuxi sindani ngatsi'i xuta xi tjin ngasun'ndio.

3 Tume nde s'eni xi ch'o kik'inre ngat'are Na'enchana. 'Ba ngajinre naxinando sasen yaxile ña batexuma Na'enchana ko Ki'ndi borrego, 'ba xuta xi tse'e sichjire.

4 'Ba skuekjín fa nkjain 'ba stjen kua'indut'a ja'enre.

5 'Ba kio bi nde s'eni nistjen 'ba bi nde kuachjennire ndi'i lámpara ninga ndi'ire tsu'biu, ngat'a Na'enchana sitsejenre xuta xi kio k'uendu. 'Ba xutabiu kuatexuma ka'nda ngantsjai nixtjin.

Nixtjin nga kjua'e Jesucristo

6 'Ba jaskan ankje kitsuná: “Kui enbi xi kjuakixi 'ba ma chun_ra. Na'enchana, Na'en xi tsikincha

nchja chinga profeta, kui xi je kitsikasen ankjere, tuxi kuakutsejennire xutare mé= xi tjinnere kuan xati.”

7 “Chutsijon. ¡Je mején kjua'aa! ¡Ndaxure xi kixi 'bejñatjo en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuyatitjun xi tjinnere kuan!”

8 An, Juan, kjint'e=ñā 'ba tsa'be=ñā kibi. 'Ba jaskan nga je kjint'ia 'ba tsa'bia, tsakaskunch'int'a_rā ankje xi yakunā kibiu nga sichji_rā tsakaiñu.

9 Tunga 'bi kitsunā: “Bi 'ba ñe'en. An= xi 'ba nde tetsa'exang_rā Na'enchana joni ji ko nts'é xi profeta 'ba joni ngatsi'i xi kixi 'bejñatjo en xi kua'indut'a xujunbi. Na'enchana xi tjinnere nga sichji_ri.”

10 'Ba nde kitsunā: “Bi 'bejña'mai en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuyatitjun mé= xi tjinnere kuan, ngat'a je tifechu tiña nixtjin nga k'uetjusun kibiu.

11 Xi ch'okun, janda ngatatsa'en xi ch'o tjin. Xi jndi, janda ngatatsa'en xi jndi tjin. Xi nda, janda ngatatsa'en xi nda tjin. 'Ba xi tsje, ngisa ngatjamatse ngisa.”

12 “Chutsijon, je kjuixatia. 'Ba kjua'eko=ñā chji xi sja_rā nga jngu jngu xuta jo nga kitsa'en.

13 An= ñā xi alfa ko omega, xi titjun 'ba xi jaskanni, xi tuts'in 'ba xi fet'ani.”

14 ¡Ndaxure xuta xi tibane najñure, tuxi kua'e'ndenire nga kjua'as'en xuntjare naxinando 'ba skine ture ya xi tsjare kjuabenichun xuta!

15 Tunga ngandetsian xinyandu xuta ch'okun, xi tsa'en kjuacha, xi tsa'en kjuachajngi, xi tsik'en

xuta, xi bekun na'en xi ntsja xuta kuandani, ko ngatsi'i xi matsjare tsu en ndesu nga nchja.

¹⁶ “An, Jesús, je kitsikasiān ankjenā, tuxi kuet-suyakixinire kibi xuta xi makjainre ngat'ana. An= ñā ntjere David, nts'en xi ndibanire jamare kui, 'ba an= ñā niñu xi ngisa 'ñu tsitsejen nga je tjis'e isen.”

¹⁷ “¡Jabi!”, titsu Isennixtjintsjere Na'enchana ko chjunre Ki'ndi borrego. 'Ba xi tibasen ñojon ngatatsu: “¡Jabi!” 'Ba xi xindare ngatjendiba, 'ba tu'yañu xi mejénre ngat'ikjuatjo nanda xi tsjare kjuabenichun xuta.

En xi fet'ani xujunbi

¹⁸ An xinyakixi titjun_ra ngatsi'i xuta xi in-yabasen ñojonre en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuya mé= xi tjinnere kuan: Tu'yañu xi k'uesunre en xi kua'indut'a nga'e, Na'enchana k'uesunre kjuana'en xi kjinukjua ngat'are xujunbi.

¹⁹ 'Ba tu'yañu xi skja'axinre en xi kua'indut'a xujunbi, xi titsuya mé= xi tjinnere kuan, Na'enchana skja'axinre tu xi kua'ere tsakaiñu, xi bajare yatuntje xi tsjare kjuabenichun xuta. 'Ba Na'enchana skja'axinre nga'nde xi kua'ere tsakaiñu ngajin naxinanda tsjere xi kjinukjua ngat'are xujunbi.

²⁰ Xi titsuyakixi kibi, kui= xi titsu: “Jun, je kjua'exatiā.”

¡'Ba ngatjama! ¡Jabi, Na'en Jesús!

²¹ Ngatjas'enu ngatsi'u kjuandare Na'enna Jesucristo. 'Ba ngatjama.

El Nuevo Testamento Mazateco de Ayautla New Testament in the Ayautla Mazateco language of Mexico

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazateco, Ayautla

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazateco, Ayautla [vmy], Mexico

Copyright Information

©La Liga Bíblica, A.C., 2009

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazateco, Ayautla

©Wycliffe Bible Translators, Inc., 2009

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

776ced1d-6ea7-59c3-8389-b2a94420d3be